

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 22.

Onsdagen den 28 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Efter det kamrarna stannat i olika beslut angående statsutskottets i utlåtande nr 44 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i proposition nr 58 framlagda förslag, företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av nämnda utskott i dess memorial nr 54 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, beslutat att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, för fortsatt bevarande i svensk ägo av svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens i likvidation tillgångar å Spetsbergen, låta teckna aktier till ett belopp av intill 450,000 kronor i ett tillämnat aktiebolag med ändamål att övertaga berörda tillgångar samt att lämna medgivande för det nya bolaget att mot vederbörlig förskrivning övertaga det belopp, som vid utdelning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 10 februari 1928 omfördälda utdelningsplan kan tillkomma staten såsom fordringsägare hos svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i likvidation;

dels medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1926—1927 anvisade reservationsanslaget å 105,000 kronor till åtgärder för avvecklande av statens engagemang i svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen må anlitas för likvidering av aktier i det nya bolaget;

dels ock för sistberörda ändamål å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 345,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstning medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 57.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 349, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 61 ja och 139 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 120 ja

och 196 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Vid föredragning av konstitutionsutskottets memorial nr 16, angående remitterande till annat utskott av en till konstitutionsutskottet hänvisad motion, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om anslag till en personlig professur för docenten Einar Naumann, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om
justitie- och
militieom-
budsman-
ämbetenas
sammanslag-
ning.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om justitie- och militieombudsmanämbetenas sammanslagning till ett ämbete.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 420, hade herr *Forssell* hemställt, att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga

1:o) följande förslag till ändrad lydelse av §§ 96 och 97 regeringsformen:
§ 96.

Varje lagtima riksdag skall förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att, såsom riksdagens ombud, efter den instruktion riksdagen för honom utfärdat, hava tillsyn över lagarnas efterlevnad av domare och ämbetsmän samt att vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra. Vare dock han i all måtto underkastad samma ansvar och plikt, som allmän lag och rättgångsordning för aktorer utstaka.

§ 97.

Denne riksdagens justitie- och militieombudsman, som så länge han ämbetet innehaver, skall i alla avseenden anses lika med Konungens justitiekansler, väljes på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör därvid jämväl utses en man av de egenskaper, som hos denna ämbetsman erfordras, att honom efterträda, ifall han, innan nästföljande lagtima riksdag anställt nytt val av justitie- och militieombudsman, skulle med döden avgå, samt att utöva ämbetet under den tid justitie- och militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad.

2:o) de redaktionella ändringar i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen, som måste bliva en följd av under 1:o föreslagna ändringar i §§ 96 och 97 regeringsformen, varvid hemställts, att konstitutionsutskottet, i händelse utskottet tillstyrkte förslaget, måtte låta utarbета ifrågarvarande följdförändringar i grundlagstexten.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Gustafson* i Kasenberg, *Björkman* och *Svensson* i Grönvik, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse

till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning i fråga om överförande av militieombudsmannens arbetsuppgifter å justitieombudsmannen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning;

2) av herrar *Dahl, Stendahl, Reuterskiöld* och *Forssell*, vilka anført: »Till stöd för sammanförande av justitieombudsmanna- och militieombudsmanna-ämbetena hava enligt vår mening anförts beaktansvärda skäl. Ett beslut i frågan ha vi ansett böra föregås av yttranden från ifrågavarande ämbetsmän, varför vi inom utskottet påyrkat remiss i sådant syfte. Då detta yrkande av utskottet lämnats utan bifall ansluta vi oss till den reservationsvis framförda hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ärendet.»

Herr Reuterskiöld: Utskottet har i det nu föredragna betänkandet avstyrkt den av herr *Forssell* väckta motionen angående avskaffande av militieombudsmannaämbetet. Jag har tillika med några av kammarens ledamöter reserverat mig däremot på den grund att jag anser, att utskottet borde inhämtat yttrande ifrån militie- och justitieombudsmännen, då en sådan sak närmast ågår riksdagen att i första hand utreda.

Då denna framställning inom utskottet avslogs, ha vi reserverat oss till förman för en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, alltså en kläm, som motsvarar den reservations kläm, som är den första i detta betänkande, under det att motiveringen står i vår egen reservation. En sådan utredning genom Kungl. Maj:t föregriper ju inte något beslut, men en sådan utredning är av behovet påkallad, synes det mig, då man mer och mer kommit till den bestämda övertygelsen, att militieombudsmannens arbetsbörda alls icke är sådan att ämbetet behöver kvarstå såsom självständigt, fristående ämbete, utan mycket väl torde kunna förenas med justitieombudsmannaämbetet, utan att några vare sig praktiska eller ideella synpunkter riskeras.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. till betänkandet fogade reservationen, vars kläm sammanfaller med den i den första reservationen intagna.

Herr von Geijer: Herr talman! Den siste ärade talaren inskränkte sig i sitt försvar för reservationen, förordande ett skrivelseförslag, till att hänvisa till att man mer och mer kommit till den övertygelsen, att militieombudsmannaämbetets omfattning är så pass liten och dess arbetsbörda så ringa, att det icke förefinnes någon anledning för dess bibehållande såsom självständigt ämbete. Det är emot denna åsikt som majoriteten inom utskottet haft en avvikande mening. Majoriteten förmenar fortfarande, att samma skäl, som gällde då ämbetet tillkom för 14 år sedan och den kommission, vilken militieombudsmannen efterträdde, att, säger jag, samma förutsättningar fortfarande föreligga. Jag var själv med om — jag vill icke säga striderna — det långa arbetet och de långa debatter, som fördes beträffande denna militieombudsmannainstitution. Jag erinrar mig mycket väl från den tiden, att en stark aversion gjorde sig gällande mot hela armén och militärväsendet. Man talade om preusseri, drill och militarism i allmän bemärkelse, och omkring dessa åsikter hade bildat sig en mening och ett ryktessmideri, varigenom militärväsendet, försvarsväsendet, misstänkliggjordes och impopulariserades. Det var detta man ville komma åt genom att införa militieombudsmannainstitutionen, och jag undrar, om man icke därutinnan lyckades rätt bra. Det kan ju icke nekas till att de fäder, som skicka sina söner till värnpliktstjänstgöring, känna och förmena, att det just i denna militieombudsmannainstitution ligger ett värn och en garanti för att icke missbruk skall äga rum, då det är fråga om sådana saker

Om
justitie- och
militieom-
budsmanna-
ämbetenas
sammanlag-
ning.
(Forts.)

Om
justitie- och
militieom-
budsmanna-
ämbetenas
sammanslag-
ning.
(Forts.)

som inkvartering, bespisning, behandling, sjukvård, hälsovård etc. och att det kändes såsom en nödvändighet att ha någon möjlighet att skydda sig mot eventuella missgrepp på detta område. Precis samma psykologiska skäl föreligga för närvarande, och jag kan därför icke ge min röst åt ett förslag, varigenom man nu söker taga bort denna institution. För mig och för majoriteten inom utskottet ställer sig då den ekonomiska frågan, frågan om den besparing, som skulle ligga i indragningen av militieombudsmannaämbetet, såsom en sekundär fråga. Om man har fått så pass viktiga resultat som jag förmenar att man nått genom denna institution, så spelar den utgift, som den representerar, en underordnad roll. Eftersom jag nu är inne på den frågan, vill jag påpeka, att det torde ligga inom möjligheternas område att kunna göra besparingar beträffande kansliet och annat. Det är emellertid en sak, som tillhör statsutskottet och icke konstitutionsutskottet att behandla. Det kan emellerid vara något att tänka på, om man på det området skulle kunna göra några besparingar.

Jag anser för den skull, herr talman, att det för närvarande vore olämpligt och jämväl oklokt att draga in militieombudsmannaämbetet, ty det ligger verkligen däri ett skydd och en garanti, och därför, herr talman, skall jag nu, då den förste ärade talaren fattade sig kort, jämväl inskränka mig till vad jag nu sagt och sluta med att yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr **Möller**, Jag skall icke länge upptaga kammarens tid, men jag skulle bara vilja säga ett par ord närmast såsom en komplettering till den föregående ärade talarens uttalande.

Det är ju i och för sig glädjande att militieombudsmannen inte har så särdeles mycket att göra. Det skulle ju verkligen tyda på att det i detta avseende, ett gammalt överklagat avseende, har inträtt en så pass mycket bättre anda inom den svenska officerskåren, att det säkerligen endast är till gagn för hela vårt samhälle. Men det faktum, att militieombudsmannen — och det är ju det enda skäl, som egentligen åberopats för ämbetets avskaffande — icke har så särdeles mycket att göra, har inte även det en rent psykologisk förklaringsgrund? Verkar inte själva militieombudsmannainstitutionens tillvaro så, att officerarna eller militärbefälhavarna äro försiktigare gent emot de underordnade och kanske framför allt gentemot de värnpliktiga? D. v. s. man skulle kunna paradoxalt uttrycka detta på det sättet att man sade, att just därför att det existerar en militieombudsman, har denne så litet att göra. Jag är icke säker på att, om man avskaffar militieombudsmannaämbetet, icke det skulle kunna leda till att de gamla, överklagade övergreppen skulle kunna komma att återuppstå. Det är visserligen sant att justitieombudsmannen skulle övertaga hans roll enligt förslaget, men det ligger i sakens natur, att justitieombudsmannen, som har ganska mycket att göra, icke kan tjäna såsom kontrollant på samma sätt närmast till de underordnades skydd som militieombudsmannen gjort och gör, och därför tror jag att det vore ett allvarligt psykologiskt missgrepp att bifalla motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Winberg**: När herr von Geijer skulle motivera militieombudsmannaämbetets tillsättande en tid på världen, så förklarade han, såvitt jag fattade honom rätt, att det på den tiden inom vissa befolkningslager bedrevs ett arbete för att göra militären impopulär och att det var detta, som man ville komma åt, då man inrättade militieombudsmannaämbetet.

Jag för min del har gått i den barnsliga föreställningen, att man inrättat sagda befattning för att råda bot på de övergrepp gentemot den lägre militärpersonalen, som otvetydigt förekommit under tidigare skeden och att detta

skulle vara den enda naturliga förklaringsgrunden till ifrågavarande befattnings inrättande. Men jag medger ju, att det kanske gått till där som på en hel del andra områden, att man har inrättat vissa befattningar för att göra institutionen mera populär.

Jag tror emellertid och därom vittnade också herr von Geijer, att förhållandena äro likadana för närvarande som de voro, då befattningen i fråga tillkom, och att det alltså i det avseendet icke torde ha inträtt någon synnerligen stor ändring. För min del hyser jag icke någon överdriven tro på att en institution sådan som militieombudsmannens, sådan som den för närvarande existerar, skall kunna förhindra att en del trakasserier och övergrepp ändå förekomma på det militära området, så att när man påstår, att i och med denna befattnings tillvaro alla sådana tråkigheter egentligen skulle tillhöra en förfluten tid, gör man sig nog skyldig till överdrift. Det kan i viss mån vara riktigt vad herr Möller sade om att befattningens tillvaro i viss mån har en inverkan därvidlag och då det under alla förhållanden ändå kan vara någon nytta med befattningen i fråga, så anser jag knappast, att det finns något skäl för att avskaffa den. Större skäl skulle det då vara att ge den instruktion, efter vilken innehavaren av befattningen arbetar, en vidare ram och därigenom göra det möjligt för honom att uppträda mera bestämt och auktoritativt än för närvarande är fallet.

Som frågan nu ligger till, herr talman, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den hemställan om avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t, som gjorts i de vid utlåtandet avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om avskaffande av ordensväsendet m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 254, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta, att 37 § regeringsformen skulle erhålla följande förändrade lydelse: »Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter», i följd varav ock förbudet för regent enligt 39 § regeringsformen att utdela riddarevärdighet skulle bortfalla.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Engberg, Strömberg, G. W. Hansson, Vennerström, Åkerberg, Sävström, Borg, Hallén* och *Andersson* i Igelboda, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke de kungl. svenska riddarordnarna borde avskaffas och Konungens rätt att i adeligt stånd upphöja samt tilldela adelsmän friherrlig och friherrar grevlig värdighet upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag till bestämmelse i regeringsformen, som av dylikt övervägande kunde föranledas;

Om
justitie- och
militieom-
budsmanna-
ämbetenas
sammanslag-
ning.
(Forts.)

Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.

Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.

(Forts.)

2) av herr *Dahl*, som på de skäl, som konstitutionsutskottet 1927 i utlåtande nr 12 anfört, ansett utskottet böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om övervägande av frågan om de kungl. svenska riddarordnarnas avskaffande.

Herr **Strömberg**: Herr talman, mina herrar! Det utlåtande, som här föreligger, är, som nog herrarna här observerat, kuriöst ur den synpunkten att det till sitt sakliga innehåll är ett helt annat än det var vid fjolårets riksdag, då utskottet yttrade sig beträffande samma motion. Det, som då var utskottets utlåtande, har i år blivit reservationen, medan det, som förra året var reservation, i år blivit utskottets utlåtande. Anledningen härtill är emellertid inte att det skett någon åsiktsändring hos dem, som förra året deltog i utskottets beslut, utan förklaringen ligger däri att en medlem av bondeförbundet och två medlemmar av det folkfrisinna partiet av olika anledningar i år kommit att ersättas med andra män, vilka sätta litet större värde på ordensgrannlåten. Resultatet i utskottet blev därför i år 10 röster mot 10, och vid den slutna omröstningen kom den förseglade sedeln att fälla utslag emot motionen.

Herr Lindhagen har även i år velat ha en uppvisning av sina trupper för eller emot ordensväsendet, och det har han också fått. Men det är nog många på ömse sidor om stridslinjen, som fråga sig, vad det egentligen skall tjäna till att komma igen med en fråga, som blev så grundligt ventilerad och med så pass stor majoritet avslogs förra gången här i denna kammare. Efter fjolårets behandling veta vi mycket väl var kammarens flertal är att finna. Vi veta likaledes mycket väl — det ha vi fått reda på genom den interpellation, som framställdes till herr statsministern och det svar som på denna interpellation gavs — att regeringen i denna fråga ingenting vill och ingenting kan. Den vill åtminstone icke vara med om ordensväsendets avskaffande.

Hans excellens herr statsministern, som tidigare motionerat om ordensväsendets avskaffande, har tvärtom genom ett regeringens beslut om tillsättandet av ett ordensråd vidtagit åtgärder i rakt motsatt riktning. Man har helt enkelt här velat grundförstärka den i och för sig skröpliga byggnad, som heter de kungl. svenska riddarordnarna. Utskottsmajoriteten har också tacksamt tagit fasta på detta. Den förklarar, sedan den redogjort för detta ordensråd, att sedan »åtgärder vidtagits till stävjande av de missförhållanden på ordensväsendets område, vilka må hava förefunnits», så vill utskottet bland annat av de skälen avstyrka motionen. Man läser här mellan raderna en förhoppning om det svenska ordensväsendets renässans!

För min del tycker jag icke det tjänar mycket till att ånyo ventileras alla de invändningar av principiell art, som kunna framställas emot ordensväsendet. Deras bärighet torde nog i själva verket erkännas ganska långt inne i det borgerliga lägret. Jag nöjer mig därför, herr talman, med att under hänvisning till vad som så många gånger framhållits om att ordensväsendet står i skarpt strid med vår tids uppfattning och ett demokratiskt statskick, yrka bifall till den av herr Engberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet **Hamrin**: Med anledning av ett uttalande, som gjordes av den föregående ärade talaren, anser jag mig böra nämna, att det s. k. ordensrådet icke tillkommit genom något regeringens beslut eller någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Herr **von Geijer**: Ja, herr talman, då den förste ärade talaren hänvisat alenast till den genomgående och uttömmande diskussion i ärendet, som ägde rum i fjol, skall jag för min del göra detsamma och bara be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Den talare, som öppnade debatten och talade för reservationen, frågade motionären varför han återkommit med en motion, som fick en så grundlig behandling förra året och om vars utgång man redan av vad som då inträffade nu kan draga den slutsatsen, att den kommer att falla även i år. Jag skall skynda mig att ögonblickligen svara på den saken. Det beror på, herr Strömberg, fyra olika förhållanden.

För det första är ordensväsendet ett minnesmärke från medeltiden och från konungamaktens utrustning, som då var nödvändig. Ett sådant märke måste någon gång avskaffas, och då får man återkomma med påminnelser för att mogna denna enkla och naturliga reform. Den får väl slutligen komma såsom ett krav i valrörelsen, om icke något annat hjälper. Det är droppen, som urholkar klippan och våra hjärtans hårdhet kan uppmjukas endast genom ständiga påminnelser. Herr Strömberg, ehuru till synes anhängare av ordensväsendets avskaffande, vill tydligen begrava denna fråga i tysthet. Man gör en gest och lägger några kransar på graven. Nej, herr Strömberg, det här är ett sådant lik, som tittar, och det kommer nog att titta!

För det andra är detta den sista riksdagen i valperioden då grundlagsändringar kunna beslutas för att sedan tämligen snart bli lag. Här föreligger enligt min uppfattning ett sådant fall, där riksdagen kan gå i land med en mycket enkel formulering i grundlagen och icke behöver begära, såsom reservanterna förordat, ett övervägande av Kungl. Maj:t, allra helst som man vet, att detta Kungl. Maj:ts övervägande blir negativt.

För det tredje måste motionären och likatänkande fråga sig, hur det har gått med den ordensreform, som förebådades av statsministern förra året genom att inskränka antalet ordensinnehavare. Nu veta vi att det bildats ett ordensråd, som skall taga hand om saken. Förr var det statsrådsberedningen eller åtminstone de olika statsråden, som behandlade saken i sista instans ovanför landshövdingar och chefer för de högre ämbetsverken. Många skulle vilja veta, vad detta ordensråd är för slags institution. Bara den angelägenheten är tillräcklig för att väcka motion även vid denna riksdag. Vi hörde nyss av statsrådet Hamrin, att ordensrådet icke tillkommit genom något Kungl. Maj:ts beslut. Då frågar jag: genom vilket beslut har det tillkommit, och på vilka konstitutionella grunder vilar detta råd? När statsrådet sagt A, är han skyldig svenska folket att också säga B, och därför ber jag att få utmanande interpellera statsrådet om var ordensrådet har sina rötter i den svenska konstitutionen, och om landshövdingarnas och departementschefernas befattning med ordensväsendet därigenom avlyftats. Det enda vi veta om ordensrådet är, att de högsta ordensgeneralerna skola stå i spetsen för detsamma, och då kan man förstå, hur det kommer att gå.

Den fjärde anledningen att taga upp frågan är nyorienteringen inom vår politik. De gamla partierna vittra sönder, såsom alltid sker enligt naturlagarna. En gång kommer väl de nya partiernas tid. Vid nästa valrörelse blir det om-sider en uppslutning kring i huvudsak två partier. Då är det angeläget att i en sådan karaktärsfråga som ordensväsendet är, en sådan medeltidsfråga som det är, man kan säga till valmännen: hur vill ni ha det inrättat? Här är det tre eller fyra stora partier, som sluta upp kring ordensväsendets bibehållande, och de andra sluta upp kring dess avskaffande. Bakom denna detalj ligger en olikhet i sinnesriktning. Åt vilken riktning vill ni ge er valedel? Ur den synpunkten är det också viktigt, att ordensväsendet kommer upp just vid denna riksdag.

Herr Strömberg måste vara på glid mot ordensväsendet, när han börjar sin spurt för den stolta reservationen med att säga: vad skall det tjäna till att frågan kommer fram? Det fordras ett sinnelag för att inse institutionens orimlighet, och hade herr Strömberg detta, kom han själv tillbaka, och jag

*Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.
(Forts.)*

Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.
(Forts.)

behövde ej motionera. Nu är för övrigt reservationen ganska vagt avfattad. Man kan möjligen förstå, att det gäller fånga in under den så många som möjligt, och därför har man »skrivit» i stället för att resolut gå på det förslag, motionären väckt, att i 37 § regeringsformen helt enkelt inskriva orden: Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter. Denna paragraf innehåller nämligen den gamla ruinen om adelskapet, och då är det bäst, när man städar en paragraf, att också sopa bort en sådan ruin.

Konstitutionsutskottets majoritet är i huvudsak till freds med den nuvarande ordningen, och herr Strömberg har ju också antytt, hur det kommer sig, att majoriteten från i fjol blivit minoritet. Det är ganska betecknande. Gammalliberalen herr Leander i utskottet har gått bort, och en »nyliberal» i herr Fehrs person — i fjol var han också med — har slagit vakt om ordensväsendet. Gammalliberalerna gå i sin grav, och nyliberalerna träda fram och slå vakt om alla högerns prerogativ, det ena efter det andra. Vidare har herr Jeppsson, folkfrisinna, gått bort. I stället har den folkfrisinna herr Bäckström, som har vasaorden, trätt in för ordensväsendets bibehållande. Bondeförbundaren Svensson i Grönvik, som röstade emot ordensväsendet i fjol, har ersatts med Johansson i Kälkebo, som har vasaorden, och då har han slagit vakt kring den gamla ordningen. Det är en intressant och naturlig utveckling.

Nu skulle jag be att få tillägga ett par synpunkter. Förutom att ordensväsendet tillkommit för att belöna trohet mot spetsarna i samhället, har det också blivit ett klassmärke. Det är de högsta i samhället, de konservativa, som gå och dingla med dessa prydnader vid tillfällen, som erbjudas, under det den stora mängden av folket icke har dessa prydnader. Därför är det också de konservativa partierna, som slå vakt om detta klassmärke, just därför att det är deras egna privilegium. Ordinar eftersträvas av de konservativa partierna och sådana vänsterpartier, som blivit konservativa. Det synes tillika vara en angelägenhet för dessa klasser och partier att bibehålla sin pondus hos allmänheten genom att visa hur förnämliga de äro, som bära dessa grannlåter, som de förmodligen fått för sina förtjänster, och varigenom de kunna bedåra småfolket i landet, under det att från den andra sidan man har ett mera tarvligt framträdande inför den stora allmänheten.

Vi ha fått ett demokratiskt genombrott någorlunda i formen, men i »verk och inrättningar» äro högerpartierna fortfarande i stort ensamt rådande och söka bibehålla den enastående makt, som ligger i förfogandet över den ledande administrativa apparaten, och icke släppa dit någon proportionell rättvisa. Därför betyder det ej så mycket som man tror, att vi fått allmän rösträtt och proportionella val, då administrationen fortfarande reser sig såsom en mur mot detta framsteg. För upprätthållandet av denna makt är också ordensväsendet en låt vara, anspråklös men nog så verksam institution.

Vi måste nu i alla fall, herr statsråd, ha reda på, var ordensrådet har sina rötter. Jag fäster uppmärksamheten på att statsrådet nu skakar på huvudet. Det har meddelats oss, att regeringen tvär sina händer, och vi få ej veta vem som skapat den nya ordning, om vilken statsministern förra året siade. Därför är det, herr Strömberg, bra onödigt, — om vi nu skola tala om onödigt, — att, såsom herr Strömberg föreslår, gå till regeringen och begära övervägande. Här om någonsin skulle väl folkrepresentationen klämma till och själv fatta beslut, utan att krypa fram till regeringen och bedja om »övervägande», vilket, som herr Strömberg själv sade, icke blir annat än avslag på motionen. Alltså måste jag yrka bifall till mitt förslag om den ändring i 37 § regeringsformen, att i stället för dess nuvarande vidlyftiga omnämnande av adelskapet, den måtte få följande lydelse: Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter. Riksdagen bör utan hänvändelse till en i detta avseende omöjlig Kungl. Maj:t fatta beslut i saken.

Herr Strömberg: Jag gjorde den frågan här, vad det egentligen skulle tjäna till att upprepa motionen sedan förra året. Det var en fråga, och den var ställd till herr Lindhagen. Herr Lindhagen har omedelbart givit svar, och såsom interpellant får jag efter gängse sed tacka för interpellationssvaret, men jag får säga, att jag ej tycker, det var så värst övertygande. Herr Lindhagen är ganska verklighetsfrämmande, om han tror, att detta skall bli den stora fråga, på vilken vi i år skola gå till val! Den kan i mycket ringa mån bidra till den valrörelse som förestår. Och skulle den principen vara riktig, att man oupphörligt skall hamra på och framlägga motioner till riksdagen, när man vet, hur ställningen är, då har herr Lindhagen under gångna år felat mycket och i synnerligen hög grad felat, då han försummat att framlägga denna motion tidigare.

Går man till den historik, som fanns i konstitutionsutskottets betänkande förra året, finner man, att under senare tid frågan först kom fram vid 1911 års riksdag genom den nuvarande talmannen i andra kammaren herr Eriksson i Grängesberg, som frambar en motion i saken. 1912 var det en liberal ledamot, som väckte en liknande motion. 1913 framställde herr Lindhagen en interpellation till statsministern Staaff om regeringens ställning till ordensväsendet, men sedan har herr Lindhagen ej upptagit frågan förrän vid 1927 års riksdag. Jag menar, att det har dock varit många val under denna mellantid, då frågan icke varit uppe, och en så ofantligt stor betydelse, som herr Lindhagen vill tillmäta den, kan jag ej finna, att den har. Därför anser jag allttjämt, att det kan vara mindre riktigt att lägga fram förslag år efter år, då man praktiskt taget ingenting vinner, vilket också erfarenheten har klart ådagalagt.

Herr Lindhagen: Den siste talaren tyckes ha gjort till sin uppgift att icke gå i bräsch för själva saken, utan endast göra herr Lindhagen förebräelser, därför att han i överensstämmelse med sin uppgift såsom riksdagsman söker föra fram frågor och gör det ofta. Det skall herr Strömberg icke blanda sig i, ty på det sättet skulle vi bara komma med en liten gest en gång och sedan låta saken ligga till nästa generation, men det gäller nog i politiken mer än på något annat område, att det är trägen som vinner. Vad skulle det blivit av jordfrågorna t. ex., om man ej kommit fram varenda riksdag med den saken? Det är just därför den gått framåt, oavvisligt framåt, just genom att man upprepat den och icke gravlagt den i något högtidligt utsmyckat gravkapell.

För övrigt tycktes den siste talaren vara något förvånad över att jag dröjt så länge som från 1913 till 1927. Det bör då åtminstone kunna räknas mig till förtjänst enligt herr Strömbergs uppfattning, när det dröjt så länge. Det har emellertid talats mycket om, att förslag kommit två år å rad, först åren 1911 och 1912 utan min förskyllan. Där ser således Strömberg, att det går för sig att föra fram ordensfrågan två gånger å rad för andra personer än den som nu framträtt med denna sak. Denna sak är viktigare än herr Strömberg synes föreställa sig. Jag har sett bakom den övre världens kulisser och vet vilket demoraliserande inflytande på människorna och vilket oberättigat privilegierande av de konservativa partierna, som ligger bakom en sådan sak. Och om herr Strömberg ytterligare vill betona, att saken ej torde få någon vidare betydelse i valrörelsen — för att förringa den allvarliga innebörden av reservanternas förslag, vilket hela hans anförande tydligen var anlagt på — vill jag säga, att jag icke tror, att där nere, där herr Strömberg bor, det kommer att göras affär av detta, eftersom deras riksdagsman ej önskar det, men nog skola vi i de norrländska bygderna och annorstädes åtminstone taga upp den frågan såsom ett bevis på hur olika sinnelagen ligga i tiden.

*Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.*

(Forts)

Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman! Jag skall be att få tillfredsställa herr Lindhagens nyfikenhet med avseende på vad ordensrådet egentligen är och vilken ställning det har. Det är inrättat av Konungen i ordenskapitel, och när Konungen eller ordenskanslern vill ha ett utlåtande angående en viss persons lämplighet att få en orden, är det meningen, att frågan skall kunna hänvisas till ordensrådet. Däremot är det icke alls meningen att på något sätt förändra den ställning, som statsministern och vederbörande departementschefer haft med avseende på ordensväsendet, utan därvidlag förblir det alldeles som förut. Det har talats om att ordnar understundom utdelats på ett sätt, som icke varit tillfredsställande, och det kan ju hända, att vederbörande ibland icke ha varit tillräckligt upplysta angående förhållandena samt att de möjligen kommit till ett annat resultat, om de varit det. Nu har man tillfälle att hänskjuta dylika tvivelaktiga frågor till ordensrådet, vars befintlighet bör verka i den riktning, som man har önskat, nämligen att det skall iakttagas noggrannhet vid utdelandet av ordnar.

Vad nu själva saken beträffar, måste jag säga, att det synes bra egendomligt av herr Lindhagen att vilja föra fram frågan i år, sedan kammaren förkastat förslaget i fjol. Det är ju ingen som förnekar, att ordensväsendet har sina olägenheter, men å andra sidan ha ju även reservanterna erkänt, att det också förefinnes skäl för att hava ett ordensväsen. Icke ens reservanterna ha gjort gällande, att skälen för dess avskaffande äro övervägande, utan de ha endast sagt, att det finnes skäl för dess avskaffande, samtidigt med att de, som jag nyss sade, erkänt, att det finnes skäl för dess bibehållande. Innan man fått en tillräcklig erfarenhet och kommit till insikt om att skälen emot ordensväsendet vore de starkare, bör man väl icke göra någon förändring.

Riksdagen har för övrigt allvarligare saker att göra i dessa tider än att år efter år diskutera frågan om ordensväsendet. Det synes mig också, som om herr Lindhagen, som väcker så många förslag på olika områden, själv borde finna, att detta är en fråga av allt för underordnad betydelse för att därmed upptaga riksdagens tid undan för undan. Nu hör jag emellertid, att herr Lindhagen anser, att denna bör bli en stor fråga i valrörelsen. Det kan jag emellertid icke förstå, men det är så mycket som herr Lindhagen säger, som jag för min del ej begriper. Jag kan inte hjälpa, att det synes mig, som om herr Lindhagen även i sitt eget intresse borde sluta upp med detta ständiga motionerande. När det gäller en framstående person, som har kommit med så många uppslag på viktiga områden, gör det ett beklämmande intryck att se, att han biter sig fast vid en sådan här relativt obetydlig fråga och icke kan nöja sig med det utslag, som har givits av riksdagen och framför allt denna kammare vid olika tillfällen.

När jag tänkte på herr Lindhagens sätt att gå tillväga här, slog det mig, att herr Lindhagen därigenom själv löper en viss fara. Det kan nämligen gå med honom, som det gick med en annan framstående person, som jag nu erinrar mig. Denne man skrev sin självbiografi. Han var en mycket stor vän av plumpudding, och i denna självbiografi, som innehöll en mängd intressanta saker, genom vilka han på många områden framstod som en mycket betydande man, talade han utförligt om alla de många gånger, då han under sina resor blivit bjuden på plumpudding. Han gick in i en mycket noggrann undersökning av plumpuddingens olika beskaffenhet vid de olika tillfällena, och när han sedermera bedömdes, fanns det människor, som voro nog gemena att vilja göra gällande, att plumpuddingsätande för honom själv framstod som det i hans livsverksamhet viktigaste. Jag beklagar, om resultatet skulle bli något liknande av herr Lindhagens motioner och upprepanden av frågor, som äro av en ringa betydelse i förhållande till de uppslag och frågor, som han eljest har kommit fram med.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Herr Trygger sade, att det var mycket av vad jag föreslår, som han icke förstod. Jag får därpå svara, att jag förstår allt vad herr Trygger säger — och även vad han sagt nyss om att han finner det beklämmande, att jag fört fram denna fråga. Det finner jag helt naturligt av honom i hans ställning, så nära den där plumpuddingen och andra sådana puddingar, som han befinner sig. Då någon kastar ett stänk av livets orenlighet på dessa festmåltider, måste naturligtvis herr Trygger bli beklämd, och jag beklagar, att han befinner sig i en sådan ställning, att han måste framträda på det sätt, som han nyss gjorde.

Nu vet jag inte, vad herr Trygger kommer att skriva i sin självbiografi. Han kommer väl att säga, att han hindrat en massa saker och att det varit hans huvudverksamhet eller att han, som Strindberg säger, varit en av hindrarna i landet. Jag tycker nu, att Trygger i alla fall är trevlig att ha att göra med, det får jag säga, men det är inte på grund av innehållet i hans politik. Om jag skulle tala något om middagsmåltider, ifall jag någon gång skulle skriva mina memoarer, är det djupaste intryck jag haft vid ett sådant tillfälle, då herr Trygger bjöd oss på en glänsande och ordensprydd och tillika trevlig och god middag i sitt gästfria hem. När vi kommo till fisken, serverades som fisk — vanlig svensk strömming. Det gjorde ett oerhört intryck på mig, detta demokratiska inslag och den något stela stämningen mellan ordnarna och de släta frackarna upplöste sig inför den lilla svenska vardagsfisken i ett sorlande glatt broderskap. Om jag överhuvud i en självbiografi kommer att skriva något om middagsätande, blir det just detta och förmodligen bara detta.

Men vad tjänar det till och vad är det för mening i att man från den ena sidan, där man slår vakt om sina insignier och sitt sinnelag, nedärvt från fäderna på höjderna, säger, att det är en obetydlig fråga? Det är klart, att de som ha den uppfattningen, att ordensväsendet är något som bör bort, tycka, att det är en ganska betydelsefull fråga. Jag har inte sagt, att det kommer att bli en stor fråga i valrörelsen. Men jag menar, att det i valrörelsen kommer att bli en kamp mellan olika sinnelag, och ordensfrågans utveckling — på ena sidan är det »ordenspartiet» som rycker upp! — det kan man göra en ganska rolig sak av på valmötena. Det söker herr Trygger alltid att göra vid valmötena, och då kunna vi också få tillåta oss att göra det.

Vad beträffar mellanskiktet och särskilt de gamla liberalerna, som förr varit emot ordensväsendet, fast de nu mer och mer gått över till den andra sidan, så är det kanske inte uteslutet, att man kan få något tiotal liberala röster i landet att stå kvar på sin gamla ståndpunkt.

Herr talmannen har fäst uppmärksamheten på att mitt yrkande haltar, vilket är riktigt. Jag har yrkat, att § 37 regeringsformen måtte erhålla följande förändrade lydelse: »Konungen må icke utdela ordnar eller adliga världigheter», och har så i motionens kläm tillagt: »i följd varav ock förbudet för regent enligt 39 § i regeringsformen att utdela riddarvärdighet bortfaller.» Ett beslut kan icke ske i den formen, och jag ber därför att ytterligare få göra det yrkandet, att kammaren måtte besluta, att de ordalag i § 39, som konstituera ifrågavarande förbud, måtte bortfalla.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Engberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr Lindhagen, att kammaren skulle till vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga dels det förslag till ändrad lydelse av § 37 regeringsformen, som förordats i den i ämnet väckta motionen, dels ock ett förslag till sådan

Om ordens-
väsendets
avskaflande
m. m.

(Forts.)

Om ordens-
väsendets
avskaffande
m. m.
(Forts.)

ändrad lydelse av § 39 regeringsformen, att ur denna paragraf uteslötes de däri förekommande orden »eller riddarevärdighet utdelas».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 40.

Ang. statsråds
befogenhet som
riksdags-
ledamot.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om statsråds befogenhet som riksdagsledamot.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 255, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville, med anledning av i motionen angiven statsrådspraxis,

1) förklara statsrådsledamot, som tillika vore riksdagsledamot, äga att i full utsträckning utöva sitt representantskap med allenast den inskränkning, som omförmäldes i 44 § riksdagsordningen, eller

2) om detta ej bifölles, för sin del antaga eller hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådant tillägg till grundlagarna, att riksdagsman, som utsåges till statsråd, skulle under den tid han utövade sitt statsrådsämbete i riksdagen företrädas av en suppleant, som bleve genom vederbörlig förrättning därtill utsedd.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återropade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Förevarande motion är egentligen endast en följd av något som inträffade i riksdagen vid ordensfrågans behandling i fjol. Då hade motionären och även andra trott, att frågan skulle gå igenom i riksdagen, därför att socialdemokraterna och det frisinnade partiet här i kammaren hade en majoritet, om än en knapp sådan, och två frisinnade ministrar ju kort förut

hade väckt en motion om ordensväsendets avskaffande, där de i mycket skarpa ordalag utdömde hela institutionen. De hade således en diametralt motsatt uppfattning mot den, som exempelvis herr Trygger givit uttryck åt under dagens debatt. Nu visade det sig emellertid, att de frisinnade i andra kammaren röstade för ordensväsendets avskaffande, men däremot i första kammaren med undantag av två personer röstade för dess bibehållande. Detta är en ännu oförklarad tuklyvning av partiet, och det är fåfängt att söka utröna, hur den kunde komma till stånd.

Emellertid fick denna säregna tilldragelse i första kammaren ett uttryck däruti, att de många frisinnade ministrar, som tillika äro ledamöter av denna kammare, icke deltog i omröstningen utan avlägsnade sig, då den skulle äga rum. Då jag frågade om anledningen, gävo de till svar, att det är praxis, att ett statsråd icke deltar i omröstning om en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag har sedan även från andra håll hört, att det är en praxis, som statsråden under inflytande av någon kutym tillägnat sig och således genomfört såsom en konstitutionell praxis. En konstitutionell praxis bör väl emellertid för att kunna äga bestånd ha något stöd av lagen, och därför väckte jag denna motion för att få ett utlåtande från konstitutionsutskottet och eventuellt även från riksdagen, om detta vore en tillbörlig praxis, uteslutande skapad av statsråd under tidernas lopp, att de absolut icke skola deltaga i en omröstning om någon riksdagsskrivelse. Härpå har jag nu fått det svaret, att det givetvis icke finnes något hinder för dem att deltaga i en sådan omröstning. Detta är till hälften en desavuering av ifrågavarande praxis, men utskottet avser dock icke att desavuera den, ty det säger, att »i vad mån sådan statsrådsledamot bör utöva de honom som riksdagsman tillkommande befogenheter är en fråga, som torde böra förbehållas hans eget omdöme», och »i varje fall bör enligt utskottets mening riksdagen icke avgiva någon förklaring däröver». Utskottet förutsätter således, att man kan tänka sig, att det icke bör förbehållas hans eget omdöme, men hur det förhåller sig därmed, skall åtminstone inte riksdagen uttala sig om. Det är ungefär som det sades nyligen, då det var fråga om att kraftigare skydda medborgarna mot missbruk av tryckfriheten, än som nu sker. Då fick man höra, att det icke tillkomme grundlagarna att befatta sig med den saken, utan det hörde till ett annat område, om vilket man icke fick någon närmare upplysning.

Jag har även hört en statsrättsforskare, som har studerat denna sak och som även funnit, att det är en praxis, att statsråd icke rösta för avlåtande av riksdagsskrivelse. Då denna praxis dels är olaglig, dels saknar förnuftig mening och dels slutligen kan äventyra ärendenas avgörande, har jag tillåtit mig väcka min motion, men jag kan ju inte komma ur fläcken med saken, då utskottet är så vänligt och säger: »behåll ni gärna denna praxis, fast den icke behöver bibehållas, utan gör precis som ni vill!» Man kan aldrig förmå konstitutionsutskottet numera att inlåta sig på något allvarligt samspråk.

Mitt andra alternativ avsåg det fall, att riksdagen skulle anse ifrågavarande praxis vara särskilt befogad, och gick ut på att man då skulle begära, att en suppleant ryckte in i stället, så länge statsrådet var riksdagsman, med rätt för honom att bibehålla sitt riksdagsmannaskap. Då nu emellertid utskottet alldeles undvikit att göra något principiellt uttalande rörande det av mig påpekade förhållandet, skall jag, herr talman, fullkomligt resignera i denna sak och icke göra något yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Ang. statsråds
befogenhet som
riksdags-
ledamot.
(Forts.)

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående anvisande av anslag till befrämjande av lufttrafik m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bulltofta-
fältet.

Punkten 1.

I statsverkspropositionen för budgetåret 1928—1929 hade Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln, under återopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) för budgetåret 1928—1929 anvisa dels till understöd av regelbunden luftfart ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; dels ock för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart ett extra anslag av 5,000 kronor;

2) medgiva, att med Malmö stad finge i överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder slutas avtal angående uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta.

I samband med förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 150, av herr *G. W. Hansson* och den andra inom andra kammaren, nr 247, av herrar *C. W. O. Höglund* och *J. Hedvall*, vari sammanstående hemstälts, att riksdagen måtte för ett fortsatt anslag till den svenska trafikflygningen uppställa det villkor, att nödig begränsning gjordes i subvention för flygning inom andra länder för att såmedelst inom ramen av hittills utgående statsanslag ej blott kunna tillgodose redan anordnad anslutningsflygning med andra länder, utan jämväl möjliggöra, att det av svenska staten subventionerade bolaget omhändertoge, i varje fall till hälften, linjerna Göteborg—Köpenhamn samt Stockholm—Berlin och dels att någon tid under sommaren 1928 provflygning kunde anordnas på sträckan Göteborg—London.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

I) att riksdagen måtte

a) för budgetåret 1928—1929 anvisa under riksstatens sjätte huvudtitel

1) till understöd av regelbunden luftfart ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor;

2) för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart ett extra anslag av 5,000 kronor;

b) medgiva, att med Malmö stad finge i överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1928 angivna grunder slutas avtal angående uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande den utsträckning, i vilken understöd åt den civila luftfarten hädanefter borde lämnas, ävensom beträffande de lämpliga formerna för dylikt understöds beviljande;

II) att de av herrar *G. W. Hansson* samt *Höglund* och *Hedvall* i ämnet väckta motionerna I: 150 och II: 247 måtte anses besvarade med vad utskottet förut anfört och hemställt.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade i fråga om uppförande av en tredje hangar å flygplatsen vid Bulltofta herrar *Kvarnzelius*, *Johansson* i *Fredrikslund* och *Olsson* i *Kullenbergstorp* ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att förty utskottet bort under punkt I b) hemställa, att riksdagen måtte

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag om visst medgivande gentemot Malmö stad i fråga om uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta;

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bulltofta-
fältet.

(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har vid detta statsutskottets utlåtande låtit anteckna en reservation, vilken, såsom herrarna finna, huvudsakligen rör det avtal, som Kungl. Maj:t tillkännagivit sig hava för avsikt att sluta med Malmö stad angående en flyghangar på Bulltoftafältet. Jag har begärt ordet för att yrka bifall till denna reservation. Men innan jag gör det, skall jag be att få säga några ord angående den subvention, som nu utgår till luftfartens befrämjande.

Naturligtvis är jag liksom alla andra av den meningen, att det bör tillkomma även vårt land att lämna ett skäligt bidrag för befrämjande av utvecklingen av detta nya kommunikationsmedel, men när jag studerat detta ärende, har jag måst säga mig, att den subvention, som för närvarande utgår, är orimligt stor i förhållande dels till de värden, som den kan anses tillföra flygteknikens utveckling i allmänhet och dels till de värden och fördelar, som genom denna subvention kunna komma vårt land till del. Om man jämför den subvention, som utgår för luftfarten här i landet, med vad som exempelvis utgår i Holland, finner man, att under det att vi här i landet betala en subvention, som för närvarande belöper sig till 2 kronor 50 öre per flygkilometer på Amsterdamlinjen och även på andra linjer, går motsvarande subventionsbelopp i t. ex. Holland upp till mellan 60 och 70 öre per flygkilometer. Det är en så anmärkningsvärt stor skillnad, att man måste fråga sig, om det är rimligt, att vårt land skall betala en så pass hög subvention.

När detta ärende behandlades i statsutskottets fjärde avdelning, hade vi representanten för luftfartsmyndigheten uppe, vilken såsom ju herrarna veta består av en person med denna titel. Vi begärde därvid upplysningar om vad subventionsbeloppet uppgick till per passagerare som befordrades med flygmaskin. Det lämnades av luftfartsmyndigheten uppgifter på vad det belöpte sig till per passagerare för en resa Malmö—Amsterdam, för en resa Stockholm—Helsingfors, Stockholm—Åbo samt Malmö—Göteborg. I de siffror, som jag här skall nämna, ingår naturligtvis även den subvention, som kan anses belöpa dels på godstransport, som ju icke är något statens intresse i detta fall, utan vederbörande befraktares intresse, och dels på posttransporten, som givetvis ställer sig något annorlunda. På det affärsdrivande verk, som ombesörjer posttransporten, bör man emellertid liksom på andra affärsdrivande verk kunna ställa det anspråket, att det skall ordna sina taxor så, att inkomsterna täcka kostnaderna och att, i händelse något underskott uppstår, detta skall täckas av vederbörande affärsdrivande verk. Med beaktande av att i denna subvention sålunda ingår även den subvention, som kan belöpa på gods- och posttransport, vilken icke vid något tillfälle varit av sådan omfattning, att icke varje passagerare, som velat flyga, fått flyga, och vilken transport därför kan lämnas ur räkningen, när man skall bedöma detta ärende, finner man, att för en tur Malmö—Amsterdam per passagerare utbetalats en subvention för enkeltur av 348 kronor och 66 öre under år 1927, för en enkeltur Stockholm—Helsingfors av 250 kronor och 26 öre, för Stockholm—Åbo 160 kronor och 85 öre samt för Malmö—Göteborg 167 kronor och 42 öre, allt per enkeltur. Man måste göra sig den frågan, för så vida man har något sinne för ekonomiska ting: är det rimligt och är det något statsintresse att åtaga sig så stora kostnader, som det här är fråga om, för att en person skall få flyga till Amsterdam eller till Helsingfors?

Då nu utskottet här föreslår en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att det skall tagas under noggrant övervägande, då subventionsfrågan uppta-

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bulltofta-
fältet.

(Forts.)

ges till förnyad prövning, huruvida och under vilka former subvention för framtiden skall utgå till flygväsendet, vill jag begagna detta tillfälle att alldeles särskilt understryka nödvändigheten av att de synpunkter, som jag här fäst uppmärksamheten på, och de förhållanden, som jag omnämnt, verkligen vinna det beaktande, som de enligt min uppfattning synnerligen väl förtjäna. Då utskottet föreslår en skrivelse med begäran om en närmare prövning av dessa ting, har utskottet befunnit sig i ett synnerligen gott sällskap. Generalstabschefen har nämligen i sitt yttrande över den framställning, som gjorts om fortsatt subvention, för sin del uttalat sig för en närmare utredning angående huru statssubvention lämpligen bör utgå. Med hänsyn till att denna utredning kan ta någon tid har utskottet förutsatt, att Kungl. Maj:t under närmaste åren skulle låta subvention utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de nuvarande villkoren. Naturligtvis skulle det varit önskvärt, att även dessförinnan någon reduktion av subventionen kunde äga rum. Men utskottet har icke vågat sig på att uppsätta detta som villkor, utan det må ankomma på Kungl. Maj:t och vår luftfartsmyndighet att i fortsättningen följa denna verksamhet med största uppmärksamhet.

Vi ha även i utskottets motivering tryckt på — det vill jag alldeles särskilt stryka under — önskvärheten av att man jämsides med lämnandet av denna subvention så långt som möjligt söker befrämja den inhemska produktionen av flygmateriel. Om jag nu, herr talman, samtidigt får begagna tillfället att yttra några ord angående den överenskommelse, som Kungl. Maj:t förmått sig ha för avsikt att sluta med Malmö stad rörande uppförande av en hangarbyggnad på Bulltoftafältet, vill jag för min del säga, att det är ett avtal, som tilltalar mig i synnerligen liten grad. Det är meningen att uppföra en hangarbyggnad för en kostnad av 385,000 kronor. Pengar skulle få lånas ur luftfartslånefonden. I övrigt skulle Malmö stad uppföra hangarbyggnaden och låna upp medel för ändamålet. Sedan skulle hangarbyggnaden förvaltas av Malmö stad. Så långt inkomster kunna uppbringas genom utnyttjande av hangarbyggnaden, skulle dessa användas till betalande av annuiteter, amorteringar och räntor på det upplånade kapitalet. I händelse inkomsterna icke täcka dessa amorteringar, skulle staten betala skillnaden och hangarbyggnaden betraktas som statens egendom. När Malmö stad icke längre vill fortsätta, skulle staten äga att övertaga flygplatsen fullständigt och även sköta om trafiken där och förvaltningen vid hangarbyggnaden. Det är detta sista, som jag särskilt opponerar mig emot, att man här i en hastig vändning skulle slå in på en fullständigt ny praxis på kommunikationsväsendets område. Att statens järnvägar har sina stationer är riktigt, men de enskilda järnvägarna få ha sina stationer. När det är fråga om hamn, där fartyg angöra, är det vederbörande kommun, som får svara för, att fartygen kunna tagas emot. Det har emellertid aldrig fallit staten in att anordna en hamn i en stad för att på det sättet sköta om sjöfarten, utan det tillkommer kommunerna. Men här skulle det egendommiga inträffa, att, när Malmö stad icke längre vill upprätthålla verksamheten vid denna flygplats, staten skulle taga hand om lufttrafiken och som en därav följande nödvändighet även få lov att anställa befattningshavare.

Blir nu denna princip godkänd av riksdagen i vad gäller Malmö stad, är det klart, att Stockholms stad kommer med en liknande framställning. Och när principen väl en gång är erkänd, torde det bli ganska svårt att kunna avvisa en dylik framställning. Sedan kommer givetvis Göteborgs stad i sinom tid med ett liknande krav, kanske även Kalmar, som ju också har en flygstation, och slutligen andra städer här i landet. I vilken omfattning man här står i färd med att börja grundlägga en organisation, som skulle medföra behov av ett ökat antal statstjänstemän och befattningshavare i olika grader, är svårt att bedöma. Men det är intet lovande framtidsperspektiv. Det är därför som jag

för min del icke har kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag i fråga om de grunder, på vilka ett avtal skulle träffas med Malmö stad. Jag förstår väl, att en stad som Malmö icke har de fördelar av flygtrafiken som man skulle kunna sluta sig till av de stora kostnader som staden har för att ordna med hangar, flygfält och dylikt, att vinsten icke står i skälig relation till de uppoffringar, som Malmö stad här får göra. Jag förstår, att det också kan vara rimligt att någon subvention, något bidrag och understöd i det fallet lämnas av staten. Men att göra det under en sådan form som här, där staden pro forma skall bygga och förvalta och staten skall betala och eventuellt sedermera få övertaga förvaltningen, är uppenbarligen en mycket olämplig organisationsform. För övrigt är jag icke så säker på, att Malmö stad gjort så stora uppoffringar för flygtrafiken, att den bör komma i en särställning i jämförelse med andra städer. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att Göteborgs stad har lagt ned närmare en miljon kronor på sin flygstation.

Jag har, ehuru jag icke hyser några förhoppningar att kunna vinna bifall till den reservation, som jag jämte några andra har fogat till utskottsbetänkandet i denna del, med den kraft och verkan det hava kan velat rikta en hemställan till Kungl. Maj:t att ytterligare taga saken under övervägande, så att man icke får landet indraget i en överenskommelse, vars konsekvenser icke nu kunna överblickas.

Jag anhåller få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Ribbing**: Herr talman! Jag anhåller att först få säga några ord med anledning av de anmärkningar, som den siste ärade talaren gjorde i fråga om subventionsbeloppen. Det är efter min mening icke riktigt att ställa frågan så: är det värt, att staten betalar så och så mycket för att de och de passagerarna skola befordras till Amsterdam? Utan frågan bör ställas så: är det värt, att staten genom denna subvention upprätthåller flygorganisationen under den försökstid, som ännu råder, och prövar sig fram till att se hur de bästa åtgärderna en gång skola stabiliseras för att denna viktiga trafik skall kunna hållas uppe?

Jag skulle också, med anledning av vad den siste ärade talaren nämnde om skillnaden mellan våra subventionsbelopp och de holländska, vilja påpeka, att det visserligen är riktigt, att de holländska subventionsbeloppen äro lägre än våra. Men för täckande av den förlust, som det holländska bolaget, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën, gjort till följd av för låg subvention, har den holländska staten i bolaget tecknat aktier för 500.000 holländska floriner, d. v. s. omkring 750.000 svenska kronor. Det understöd, som detta bolag har av den holländska staten, är alltså icke begränsat till den subvention, som det nyss talades om.

Utskottet har nu förutsatt, att om den civila lufttrafiken efter år 1930, då avtalet med aktiebolaget Aerotransport utlöper, skulle finnas vara i behov av statsunderstöd, Kungl. Maj:t skall låta verkställa en allsidig utredning i fråga om hur staten ur i främsta rummet nationella, kommersiella och postala hänseenden må tillföras största möjliga direkta och indirekta fördelar av ett sådant understöd, och utskottet har föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en sådan utredning. Den siste ärade talaren riktade i detta hänseende en särskild vädjan till regeringen. Med anledning därav vill jag säga, att mot förslaget om en sådan utredning, omfattande de sidor av saken, som äro angivna i utskottets utlåtande, från regeringens sida så mycket mindre är något att erinra, som regeringen vid sitt ståndpunktstagande till frågan om statens mellanhavanden med aktiebolaget Aerotransport förutsatt, att en sådan utredning skulle äga rum inom utgången av den nuvarande kontraktstiden, som

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bulltofta-
fältet.
(Forts.)

ju, såsom jag nyss nämnde, i viss mån får betraktas som en försökstid. Jag kan således helt ansluta mig till planen på en sådan utredning.

Vad sedan angår frågan om hangaren på Bulltoftafältet, kan jag väl förstå, att betänkligheter ha uppstått med anledning av Kungl. Maj:ts förslag, att staten skulle utvidga sina åtaganden gent emot Malmö stad för att den av 1927 års riksdag beslutade tredje hangarbyggnaden på Bulltoftafältet skall komma till stånd. Såsom kommunikationsministern anförde i årets statsverksproposition, skulle Malmö stad näppeligen utsätta sig för någon större risk genom de åtaganden i fråga om denna hangarbyggnad, som förutsattes under frågans behandling vid 1927 års riksdag. Att regeringen vid sitt övervägande av detta spörsmål funnit sig böra i huvudsak gå in för den från malmöhåll begärda utsträckta garantien beror helt enkelt på att tillkomsten av den nya hangarbyggnaden ansetts vara av så stort intresse för den allmänna samfärdseln, att de betänkligheter, som kunna göras gällande, och som den siste ärade talarren givit ett så pregnant uttryck åt, måste få vika.

Jag skall be att i korthet få giva en sammanfattning av de skäl, som ur den allmänna samfärdselns synpunkt varit bestämmande för Kungl. Maj:ts förslag. De äro följande:

För det första får man utgå ifrån att flygplatsen vid Malmö är den naturliga utgångs- och slutpunkten för de lufttrafiklinjer, som från svenskt område stråla ut över kontinenten. Genom de nattågs- och andra förbindelser, som Malmö har med övriga delar av riket, är Bulltoftafältet ägnat att vara en uppsamlingsplats för trafiken på dessa kontinentala linjer. Det är ägnat att bli vad man inom det engelska luftfartsväsendet kallar en »terminal aerodrome», en slutstation, och det är vårt luftfartsfönster ut emot kontinenten. På grund härav har Bulltoftafältet ingalunda en enbart lokal betydelse, utan det har betydelse för rikssamfärdseln; och med hänsyn härtill är det motiverat, att staten ikläder sig särskilda uppoffringar och åtaganden för att göra denna flygplats ägnad att fylla sin roll som utgångs- och slutpunkt för de stora kontinentala luftlinjerna. Det är i viss mån en särställning Bulltoftafältet därvidlag intager.

För det andra måste man beakta, att det för närvarande är två utländska luftfartsföretag, som utan någon subvention från svenska staten bedriva linjetrafik på kontinenten med Malmö som nordlig utgångs- och slutpunkt. De på Bulltoftafältet befintliga hangarerna erbjuda emellertid icke sådana möjligheter för härbärgerande av dessa utländska linjers flygplan, att man kan räkna med att linjerna i fråga skola bibehålla Malmö som slutstation, om icke så snart som möjligt bättre hangarmöjligheter skapas. Den lilla plåthangaren på Bulltoftafältet rymmer blott två enmotoriga flygplan och är således icke någonting att räkna med i detta sammanhang. Den större av de båda hangarerna rymmer tre flygplan av den största typ, som hittills varit i trafik på linjerna i fråga (tremotoriga Junkersplanet av typ G 24). Men redan under nuvarande förhållanden har denna hangar visat sig otillräcklig för trafiken, så att t. ex. i somras, när hangaren måste reserveras för de utländska linjernas flygplan, aktiebolaget Aero transports flygplan fingo stå ute — en situation, som naturligtvis medför risker och skada för vår svenska flygmateriel. Dessa olägenheter komma att bli ännu större under den närmaste framtiden, när till att börja med det tyska bolaget kommer att på sin linje insätta ännu större flygplan än de nuvarande, nämligen flygplanen av typen Junkers G 31. Om den föreslagna tredje hangaren skyndsamt kommer till utförande, kunna vi räkna med att fortfarande få behålla Malmö som utgångs- och slutpunkt för den utländska trafiken. Blir hangaren ej uppförd nu, så komma med all sannolikhet de stora utländska flygplanen att stanna i Köpenhamn, där man i alla avseenden står beredd att taga emot dem. Vi få då i bästa fall en

linje med små flygplan mellan Köpenhamn och Malmö. Vad betyder detta för trafiken till och från Sverige? Det betyder minskad säkerhet för de svenska passagerarna, minskade möjligheter att hålla tidtabellen, som redan nu är nog så knappt beräknad, flygplanbyte för passagerarna och omlastning för godset och för posten med ty åtföljande tidsutdräkt och kostnader. Detta i bästa fall. Ty det kan också hända, att det inte blir någon linje mellan Köpenhamn och Malmö alls, och att vi riskera att tappa kontakten med den kontinentala lufttrafiken.

Jag omnämnde nyss de väntade nya stora flygplanen. Den föreslagna nya hangarbyggnaden, som är avsedd att rymma åtta tremotoriga flygplan av typen G 24, erbjuder tillräckligt utrymme även för de väntade större flygplanen. Dessa nya flygplan ha större antal passagerarplatser och större utrymme för gods än de nuvarande, och de kunna således göra det möjligt att nedbringa flygtransportkostnaden per passagerare och per godsenshet. Uppförandet av en hangarbyggnad, som kan taga emot dessa större flygplan, utgör således ett led i strävandena att nedbringa kostnaderna för lufttransporten — det är en sida av saken, som synes vara värd att något beaktas särskilt från deras sida, som finna de nuvarande transportkostnaderna per befördrad passagerare anmärkningsvärt höga.

Vad den ekonomiska risken för staten att gå in på detta avtal beträffar, är den efter min mening ganska obetydlig. Jag nämnde nyss i anslutning till vad kommunikationsministern anført i statsverkspropositionen, att Malmö stad näppeligen kunde löpa någon större risk, om den hade gått in på det förslag, som behandlades vid förra årets riksdag. Det nu ifrågasatta åtagandet från statens sida skulle innebära, att, om icke genom inkomsterna från flygplatsen kostnaderna för den nya hangaren kunde förräntas och amorteras, staten skulle träda emellan. Hangaren skulle i uppförande kosta 385,000 kronor. Detta är således det maximum, som kan komma i fråga för förräntning och amortering. Jag har här en tabell över de beräknade inkomsterna från flygplatsen på Bulltoftafältet. Den är upprädd inom kommunikationsdepartementet. Om man tillämnar det förslag till taxa, som Kungl. Maj:t har att fastställa, skulle landningsavgifterna per år komma att uppgå till 4,388 kronor och 60 öre. Uppehållsavgifterna per år skulle uppgå till omkring 25,000 kronor och övriga avgifter till omkring 20,000 kronor om året. Summan av de beräknade inkomsterna från flygfältet blir sålunda omkring 50,000 kronor per år. Jag kan icke tänka mig annat än att detta belopp väl kommer att förslå till såväl förräntning som amortering av den summa på inemot 400,000 kronor, vilken som jag nyss nämnde beräknats som maximum för uppförandet av den nya hangaren.

Vid vägandet av den olägenhet, som herr Kvarnzelius här har berört, mot den olägenhet, som det skulle innebära, om de stora utländska linjerna icke längre toge Malmö till utgångs- och slutpunkt, har regeringen kommit till det resultatet, att den sistnämnda olägenheten skulle vara vida större. Det är därför man intagit den ståndpunkt, som man gjort, i statsverkspropositionen. Jag tror för min del, att denna ståndpunkt väl låter försvara sig och att det skulle vara välbetänkt, om kammaren ville godkänna Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Statsutskottets ärade ordförande gav mig inledning att säga några ord dels om hans jämförelser mellan Holland och Sverige vad subventionen beträffar, dels om hans uppfattning om Malmö stads utfästelse att bygga en hangar.

Ang.
ny hangar-
byggnad
i Bulltofta-
fältet.
(Forts.)

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bulltofta-
fältet.
(Forts.)

Man måste dess värre ge statsutskottets ärade ordförande rätt däri, att kostnaderna för flygning äro mycket stora och att det på denna punkt är en skillnad mellan Holland och Sverige. Men om man räknar ännu en del förmåner, som man i Holland har, tror jag icke, att skillnaden blir så stor, som den nu ansågs vara. För det första uppehåller Holland flygtrafiken så gott som hela året, medan Sverige endast får uppehålla den under några av de bästa månaderna under sommaren. Därtill är subventionsanslaget uppe inemot 900,000 kronor. Dessutom har den holländska staten måst förplikta sig att täcka betalningen av ett lån, som det holländska bolaget icke kunnat betala. Detta lån uppgår till 450,000 kronor. Läger man till alla dessa belopp, tror jag icke, att skillnaden är så stor.

Men det är klart, att flygningen aldrig betraktats såsom någon god affär. Den är ett experiment, kan man i stället säga, och det är rent av beundransvärt, att det funnits enskilda, som kunnat offra 600,000 kronor på denna trafik. Annars bruka ju människor icke sätta in kapital i företag, om vilka man på förhand är säker, att de icke skola avkasta någonting. När man sett detta privata intresse för saken, förefaller det mig, som om det under sådana omständigheter vore riktigt, att staten också bidroge med sin del. Det har staten också gjort varje år, fastän jag ju får säga, att det har skett under ett litet missnöje framför allt från statsutskottets ärade ordförandes sida, som inte precis kan sägas vara någon optimist, då det gäller flygning. Han frågar här i dag liksom förut i statsutskottet: Är det ett statsintresse att uppehålla denna lufttrafik; är det statens representanter eller anställda, som flyga? — Avsikten med lufttrafiken är ju den, att man skall försöka göra avstånden från länderna ute i världen hit till Sverige litet kortare, så att våra näringars representanter kunna resa ut och sluta avtal eller göra upp affärer t. ex. i Tyskland eller i något annat land och komma tillbaka på en dag. Det är detta, som är avsikten, och jag skulle kunna namnge åtskilliga personer, som hava använt sig av denna förmån och funnit det vara synnerligen förträffligt att kunna resa på detta sätt.

Nu kan man säga: Men är det understöd, som man offrar för detta, icke för stort? Man kan ju medgiva, att så för tillfället är fallet, men saken är en framtidssak, på vilken man har stora förhoppningar. Alla tecken tyda på att den håller vad den lovar. Man kan säga, att icke minst staten och näringarna hava ett stort intresse att bevaka. Det är riktigt, att man gör detta i gemenskap, såsom hittills varit fallet.

Sedan har en av reservanterna, herr Kvarnzelius, kommit in på frågan om Malmö stads hangar och förebrår staden, därför att den icke skulle vara hägad att bygga denna hangar. Herr statsrådet har redan lagt fram en del talande skäl för att staten skulle träda emellan, och jag skall icke upprepa dem. Men jag tillåter mig att gent emot herr Kvarnzelius säga, att då han gjorde jämförelse mellan Göteborg och Malmö, verkade detta rent av, som om han sökte vanställa verkliga förhållandet. Förhållandet är nämligen det, att Göteborg har anlagt en hangar, ett flygfält, och en flyghamn, därför att man skulle hava dessa för uppvisningar och andra sådana ändamål. Den anlagda flygplatsen och flyghamnen äro Göteborgs stads egendom. I Malmö är åter förhållandet ett annat. Här äger staten och inte Malmö stad det övningsfält, som nu är apterat till flygfält. Då herr Kvarnzelius således säger, att Malmö stad icke har lust att nedlägga samma kapital i »sitt fält», så begår han det felet att förbigå den skillnaden, att Göteborgs stad äger sitt fält, medan Malmö stad endast arrenderar sitt fält av staten. Icke desto mindre har Malmö stad tills data nedlagt 210,000 kronor för att få ha äran att å statens vägnar hyra ut fältet till det bolag, som omhänderhar lufttrafiken i Malmö. Innan detta avtal är slut, kommer summan att stiga till 243,000 kronor. Det före-

faller mig, som om man icke kunde med fog förebrå Malmö stad för att staden icke lagt ned mer kapital i ett fält, som är statens.

Hur har nu Malmö stad kommit med i detta intresse? Jo, för en del år tillbaka köpte staden en gammal, liten hangar och arrenderade ett litet hörn av det övningsfält, som kronprinsens husarregemente hade. Detta gjordes, för att man skulle lämna tillfälle för flygare, såväl civila som militära, att hava någonstans att landa och sätta in sina flygplan i hangar, när de kommo till Malmö. Hangaren blev dock snart för liten. När den civila luftfarten tillkom, måste ny hangar strax byggas. Då tyckte givetvis staten, att det var bättre att arrendera ut fältet till Malmö stad än att direkt arrendera bort det till ett holag. Detta har medfört den förpliktelsen, att Malmö stad får omhändervärdet av hangar och fält. Tjänstemän behövas givetvis för detta uppdrag, men det sköter staden så gärna. Dessutom har denna sak, som sagt, kostat staden 210,000 kronor.

Nu står herr ordföranden i statsutskottet på samma ståndpunkt som i fjol, en ståndpunkt, som då också blev riksdagens. Vad innebar det beslut, som då fattades? Jo, att i enlighet med propositionen skulle en hangar byggas, för vilket ändamål Malmö stad skulle betala halva kostnaden. Kostnaden var satt till 360,000 kronor, därav staten skulle betala hälften och Malmö stad hälften, men med åliggande för Malmö stad att amortera och förränta ej allenast sin andel av dessa byggnadskostnader utan även statens. När hangaren var amorterad, skulle äganderätten bliva statens. Först säga sålunda en del representanter med herr Kvarnzelius i spetsen: Staten behöver ingen hangar, varför skall staten köpa den? Man går med på att den skall byggas och att staten skall betala hälften, men Malmö stad får amortera alltsammans, och när detta är gjort, skall hangaren ägas av staten. Då först vill staten vara ägare av den, när Malmö stad har amorterat den. Jag undrar verkligen, vilken kommun som skulle kunna handla så ovederhäftigt i ekonomiska ting, att den skulle kunna göra en sådan utfästelse utan att få något slags garanti för att få inkomster till att täcka dessa amorteringar? Malmö stad kunde icke under sådana omständigheter bygga hangaren, och därför blev riksdagens beslut i fjol icke realiserat. Men vari skiljer sig nu riksdagens beslut i fjol från den proposition, som Kungl. Maj:t har framlagt och som nu är av statsutskottets majoritet tillstyrkt? Jo, endast däri, att staten lämnar garanti för Malmö stad att få nödiga inkomster för att kunna amortera och förränta kostnaderna för denna hangar, som sedan skall överlämnas åt svenska staten. Det är hela skillnaden. Det förefaller mig vara mycket rimligt, att man ger en sådan garanti.

Nu har herr ordföranden i statsutskottet i dag kommit med det argumentet, att då hangaren blir statens — jag vill här inskjuta, att det skall den ju bliva, även om reservanternas förslag godkännes — medför detta, att staten kommer att hava tjänstemän, som skola hava löner, och därmed ha vi ett nytt ämbetsverk där nere. — Ja, jag vet inte, varest herr Kvarnzelius läst sig till den uppgiften, ty den står icke i handlingarna. Jag kan icke betrakta den uppgiften såsom annat än ett försök att få ett omslag uti stämningen för statsutskottets majoritets förslag. Men det är fullkomligt orimligt att föra detta resonemang. Det kan ju stå i motiveringen, att för den händelse staten övertager hangaren, kan det bliva så och så, men det är dock en sak, som riksdagen får pröva, när den väl kommer före. För Malmö stads del finns det ingen anledning att önska, att staten skall övertaga hangaren. Men vi hava genom det skrivsätt, som i fjol användes i kommunikationsdepartementet, fått den formuleringen, att Malmö först och främst skall betala hangaren men att den sedan skall övertagas av staten. Denna formulering kan vara mindre lyckad, men i alla fall är det ingen anledning för herr Kvarnzelius att säga, att man

Ang.
ny hangar-
byggnad
å Bullkoffa-
fältet.

(Forts.)

Ang.
ny hangar-
byggnad
i Bulltofta-
fältet.

(Forts.)

därmed åstadkommer ett nytt ämbetsverk, ty det är alldeles oriktigt. Staten har rätt att övertaga hangaren, men ingen skyldighet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottet förslag.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av vad den siste ärade talaren sade, då han undrade, varest i handlingarna jag hade sett, att det var fråga om att staten skulle få övertaga förvaltningen av flygfältet.

Jag skall be den ärade talaren att läsa i den kungl. propositionen nederst på sid. 85, där han skall finna följande uttalande: »Därjämte bör staten tillförsäkras rätt att i händelse av hangarens övertagande av staten även övertaga förvaltningen av flygplatsen i dess helhet.» Detta anser jag vara rena, klara verba om regeringens ståndpunkt i denna fråga, och det är detta, herr Nilsson, som för mig verkar avskräckande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm; samt

nr 58, i anledning av väckt motion om ersättning till änkan Anna Forsman för kreatur, överkörda av ett statens järnvägars tåg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av ett till föreningen Faktoribostäder u. p. a. utlämnat lån;

nr 61, i anledning av väckt motion om viss ersättning till kaptenen vid flygvapnet P. R. af Uhr;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning av sjöinstrument- och sjökarteförrådet å flottans varv i Stockholm m. m., samt

nr 63, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av återbetalnings-skyldigheten beträffande till vikarierande undervisningsråd felaktigt utbetalda dyrtidstillägg m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

*Ang.
avlöningen för
stiftssekre-
taren i Vieby.*

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 102, hade Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att, utom annat,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte därmed samhörande avlöningsbestämmelser skulle från och med den 1 juli 1928 äga tillämpning å befattningshavare vid de ecklesiastika konsistoriernas expeditioner samt att i samband därmed de sportler, som nu tillkomme konsistorienotarierna i form av expeditionslösen samt arvoden för förvaltning av vissa fonder och kassor och för utdelning av fosterlöner, skulle — arvodena dock endast i den mån desamma prövades fortfarande böra utgå — indragas till statsverket;

dels bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid domkapitlens expeditioner på i propositionen angivet sätt.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion, nr 258, däruti hemställts, att riksdagen ville dels för sin del uttala sig för de i motionen föreslagna benämningar å befattningshavarna vid konsistorierna, dels ock besluta organisation och löneroglering för ifrågavarande befattningshavare i överensstämmelse med vad statskontoret härutinnan föreslagit.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under åberopande av vad utskottet däri anfört hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr *Ekman*s berörda motion (I:258), utom annat,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte därmed samhörande avlöningsbestämmelser skulle från och med den 1 juli 1928 äga tillämpning å befattningshavare vid de ecklesiastika konsistoriernas expeditioner samt att i samband därmed de sportler, som nu tillkomme konsistorienotarierna i form av expeditionslösen samt arvoden för förvaltning av vissa fonder och kassor och för utdelning av fosterlöner, skulle — arvodena dock endast i den mån desamma prövades fortfarande böra utgå — indragas till statsverket;

b) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid domkapitlens expeditioner på sätt utlåtandet visade.

Ang.
avlöningen för
stiftssekre-
teraren i Visby.
(Forts.)

Herr **Bodin**: Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle stiftssekreteraren i Visby placeras i lönegrad B 25, men utskottet har satt denna befattning i lönegrad B 24. Då stiftssekreterarna i Uppsala, Lund och Luleå av utskottet föreslagits skola hänföras till lönegrad B 28 och övriga till B 27, finner jag det litet orättvist mot stiftssekreteraren i Visby, att han placerats i så låg lönegrad som B 24. Det blir för stor skillnad i lönehänseende mellan stiftssekreteraren i Visby och övriga stiftssekreterare. Jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilket stiftssekreteraren i Visby föreslagits att komma i lönegrad B 25.

Herr **Olsson, Olof**: Herr talman! Den »orättvisa», som möjligen kan ligga i den lönegradsplacering, varmed utskottet har hugnat stiftssekreteraren i Visby, den har kommit till efter en rätt grundlig prövning av förhållandena, och jag ber på grund härav att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att stiftssekreteraren vid domkapitlet i Visby uppfördes i lönegraden B 25; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till folksanatorierna m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar E. Jonssons m. fl. och Wikströms m. fl. i ämnet väckta motioner, I: 256 och II: 430, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, utom annat, medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter — bevilja dels till inrättande vid angivna anstalter i Ny-sätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid anstalt å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukstugeplatser till ett antal av sammanlagt högst 60, dels, under förutsättning att, i enlighet med föreliggande förslag, minst 50 nya vårdplatser för vuxna inreddes vid centralsanatoriet i Hällnäs, till inrättande av dessa vårdplatser, dels ock till uppförande vid nämnda sanatorium av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser statsbidrag med följande belopp, nämligen för de nya platserna för vuxna i centralsanatoriet i Hällnäs med 3,000 kronor, för vårdplatserna å omfördälda barnavdelning med 4,000 kronor och för nyss avsedda tuberkulossjukstugeplatser med 2,500 kronor, allt per godkänd vårdplats, isoleringsplatser ej inberäknade, dock med de inskränknigar

att statsbidraget ej finge för någon anstalt eller avdelning överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga kostnaden för anstaltens eller avdelningens uppförande eller platsernas inrättande, däri

ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, eller, beträffande de nya platserna för vuxna i Hällnäs, hela motsvarande kostnad, samt

att vid utbetalning av bidragen avräkning skulle enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder ske dels för viss del av det statsbidrag, som tidigare utgått för uppförande av den numera nedlagda tuberkulosavdelningen vid Umeå lasarett, dels ock, därest den nu vid Skellefteå lasarett befintliga tuberkulosavdelningen nedlades som tuberkulossjukvårdsanstalt, för viss del av det till uppförande av denna avdelning åtnjutna statsbidraget.

I herr *Jonssons* m. fl. och herr *Wikströms* m. fl. berörda motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att bifalla Kungl. Maj:ts proposition med den ändring, att statsbidraget till ifrågavarande byggnader utginge med 4.000 kronor per vårdplats, oberoende av den verkliga kostnaden.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist*, *Wallés*, *Petrén*, *Hansén* och *Jansson* i Falun ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar *Jonssons* m. fl. och *Wikströms* m. fl. berörda motioner. I: 256 och II: 430, utom annat, medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter — bevilja dels till inrättande vid angivna anstalter i Nysätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid anstalt å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukstuguplatser till ett antal av sammanlagt högst 60, dels, under förutsättning att, i enlighet med föreliggande förslag, minst 50 nya vårdplatser för vuxna inreddes vid centralsanatoriet i Hällnäs, till inrättande av dessa vårdplatser, dels ock till uppförande vid nämnda sanatorium av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser statsbidrag med följande belopp, nämligen för de nya platserna för vuxna i centralsanatoriet i Hällnäs med 3,000 kronor, för vårdplatserna å omförmälda barnavdelning med 4,000 kronor och för nyss avsedda tuberkulossjukstuguplatser med 3,000 kronor, allt per godkänd vårdplats, isoleringsplatser ej inberäknade, dock med de inskränkningar

att statsbidraget ej finge beträffande de nya platserna överskrida hela den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga kostnaden för platsernas inrättande, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, samt

att — — — statsbidraget.

Herr Wallés: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde finna, avviker den av herr *Kvarnzelius* m. fl. avgivna reservationen från utskottets förslag dels därutinnan, att reservanterna önska höja bidraget till de sextio platserna i sjukstugorna med 500 kronor per plats, dels därutinnan att hälften-gränsen skulle bortfalla och beloppet fixeras.

Jag skall icke utveckla de skäl, som reservanterna ansett tala för detta yrkande, och jag gör det inte, därför att jag efter samråd med övriga reservanter ämnar framlägga ett yrkande, innefattande ändring i reservationen, i syfte att därmed vinna enighet med utskottsmajoriteten. Jag har grundad anledning att tro och hoppas, att utskottsmajoriteten skall för sin del gå med på detta förslag.

Jag ber sålunda i korthet att få yrka visserligen bifall till reservationen men med den ändringen, att beloppet 3,000 kronor för tuberkulossjukstugeplatser ändras till 2,500 kronor eller alltså lika med vad utskottsmajoriteten och Kungl. Maj:t föreslagit, och att på sid. 17 omedelbart efter orden: »Utskottet får emel-

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

lertid för sin del förorda, att dessa bidrag» inskjutas orden: »mot vilkas storlek utskottet icke har något att erinra», alltså i överensstämmelse med yrkandet om nedsättning. Vidare får jag hemställa, att orden något längre ned, nämligen »det förstnämnda med 4,000 kronor per plats och det senare med 3,000 kronor per plats» måtte utgå.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den föreslagna ändringen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag vill endast säga några ord med anledning av utskottets yttrande, varav framgår, att tuberkulosdödligheten inom Västerbottens län är särdeles hög, och vidare, att »frågan om tuberkulosens bekämpande i länet löses genom en kombination av ett väl utrustat central-sanatorium med ett större antal i de skilda orterna förlagda sjukvårdsanstalter».

När man läser detta, skulle man kunna få det intrycket, att frågan om tuberkulosens bekämpande i länet är löst genom detta. Men det är naturligtvis icke riktigt. Tuberkulosen är en sjukdom, som man icke kan få på annat sätt än genom smitta, och om tuberkulosen är mera utbredd inom Västerbottens län än i andra län, kan detta icke bero på annat än att dels bostadshygienen och dels den personliga hygienien lida av brister, som måste bekämpas, då man bekämpar tuberkulosens utbredning i länet. Det är därför inte fullt riktigt, det som utskottet sagt, utan vad som här är ifrågasatt, löser endast frågan om tuberkulosens bekämpande i Västerbottens län, i vad angår behovet av sjukvårdsanstalter. Det hade varit lämpligt, om det i stället gjorts ett sådant uttalande, ty nu verkar det rätt vilseledande.

Herr **Hallin**: Herr talman! Man måste medgiva, att Kungl. Maj:t ställt sig synnerligen tillmötesgående emot Västerbottens läns landsting, när det har varit fråga om att träda hjälpsamt emellan vid ordnande av länets tuberkulos-sjukvård. Det är ett belopp av icke mindre än 223,500 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts förslag kommer att tillfalla landstinget utöver det bidrag, som detsamma skulle erhålla enligt de vanliga bestämmelserna om statsbidrag till byggande av tuberkulos-sjukvårdsanstalter, och dessutom föreslår Kungl. Maj:t här, liksom fallet har varit vid ordnandet av tuberkulos-sjukvården i Norrbottens och Jämtlands län, att landstinget under tre år skall äga att uppbära ett bidrag till driftkostnaderna utöver det vanliga med 75 öre per dag och vårdplats.

Nu ha emellertid vissa motionärer i riksdagen, såväl i denna som i andra kammaren, yrkat på betydligt högre statsbidrag. De ha yrkat, att samtliga de nya vårdplatser, som länet skulle anskaffa, måtte erhålla ett statsbidrag av 4,000 kronor oberoende av den verkliga kostnaden. Ett antal reservanter med statsutskottets ordförande i spetsen har i så måtto yrkat bifall till denna motion, att de föreslå, att för tuberkulos-sjukstugeplatserna skulle anslås ett belopp av 3,000 kronor i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna bidraget å 2,500 kronor per plats. Detta yrkande skulle innebära en skillnad i statsbidragets belopp av 30,000 kronor. Statsutskottet har med utgångspunkt från den av mig nyss anförda uppfattningen, nämligen att den kungl. propositionen varit synnerligen tillmötesgående emot Västerbottens läns landsting, icke ansett sig kunna gå utöver densamma, och utskottet har alltså ställt sig helt och hållet på Kungl. Maj:ts ståndpunkt.

Nu har emellertid nyss herr Waller å huvudreservanternas vägnar framställt ett medlingsyrkande, gående ut på att man skulle släppa bestämmelsen om hälftengräns för platserna i den s. k. nya barnavdelningen vid sanatoriet i Hällnäs ävensom vid de nya platserna i sjukstugorna. För min enskilda del,

och jag har förvissat mig om att mina kamrater i statsutskottet, vilka stå på utskottsmajoritetens sida, icke ha någonting emot att gå med på detta, får jag säga, att när man nu här företar avvikelser ifrån de vanliga bestämmelserna — och detta har riksdagen ju i förföl och i föl gjort beträffande såväl Norrbotten som Jämtland — så innebär ett släppande av hälftengränsen en mindre eftergift än det skulle vara att gå på ett högre anslag per plats. Själva principen om hälftengränsen uppgavs ju för första gången, när bidrag lämnades till uppförande av Norrbottensanatoriet i Sandträsk, och där gällde det ju ett mycket stort centralsanatorium med icke mindre än 200 sängar. Däremot bibehölls i föl hälftengränsen beträffande tuberkulossjukvårdsanstalterna i Jämtland. Här skulle det emellertid icke innebära ett så särskilt stort avsteg från själva principen; ett beslut i enlighet med herr Waller's förslag innebär, att om den nämnda barnavdelningen samt de ifrågavarande tuberkulossjukstugorna kunna byggas billigare än för respektive 8,000 och 5,000 kronor per plats, så tillfaller den därvid gjorda vinsten landstinget. Hela denna anordning utgör sålunda egentligen en sporre till att söka bygga sparsamt, och detta bör man ju söka medverka till. Villkoret måste ändå alltid vara, att de platser, som byggas, bli fullgoda, och medicinalstyrelsen kommer naturligtvis alltid se till, att endast en sådan plan godkännes, som inrymmer dylika fullgoda platser.

Herr talman! Jag skall för min del sålunda icke motsätta mig det yrkande, som herr Waller här framställt, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag med den ändringen, att hälftengränsen frångås med avseende å de förut nämnda anstalterna.

Herr Björck: Herr talman! När det inom utskottsavdelningen gällde att pröva den proposition, som nu föreligger till behandling, var man ganska allmänt överens om att det var en sakligt sett mycket stark proposition. De linjer, som departementschefen uppdragit, tillgodosågo, såvitt man kunde bedöma, alla rimliga anspråk, som ifrån Västerbottens sida kunde ställas, och det var därför med ganska stor förvåning man tog del av den opinionsyttring, som av länsrepresentanterna i kamrarna restes emot Kungl. Maj:ts förslag. Propositionen var som sagt sakligt stark, och man kan också säga, att den var personligt stark. Ty det är ju allom veterligt, att två representanter för Västerbottens län sitta i regeringen, och dessa ha naturligtvis kunnat på ett tidigare stadium granska förevarande ärende ur synpunkten av berättigade orskskrav. Det verkade sålunda en smula överraskande, att det gjordes så stark opposition.

Då man gick att närmare taga del av vad motionärerna föreslog och undersökte möjligheterna att bispringa Västerbottens län i vidare omfattning, än vad Kungl. Maj:t hade ifrågasatt, så visade det sig snart, att alla utvägar — och jag försäkrar, att ganska många blevo prövade — voro betänkliga, därför att de förde med sig konsekvenser, som man icke kunde taga. Det ena uppslaget efter det andra var sålunda uppe till prövning, men när man frågade sig: Kunna vi göra detta, utan att krav från andra håll kunna resas på liknande avvikelser från hittills tillämpade regler? — ja, då fann man, att ingenting kunde göras. När man hade blött och stött detta ärende ganska grundligt, kom man till det resultatet, att det inte var möjligt att avvika från Kungl. Maj:ts och däri låg onekligen en bekräftelse på det förstahandsintryck, som man hade fått, att Kungl. Maj:ts förslag var ovanligt väl avvägt. Samma resultat kom man också till vid behandlingen i statsutskottet in pleno.

I sista stund göres nu här ett försök att rubba på den ståndpunkt, som utskottet har intagit och jag gör mig då den frågan: Kan man verkligen gå in för detta nya förslag här på stående fot utan hänsyn till de betänkligheter, som

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

alltid måste vara knutna till eventuella konsekvenser? Jag är för min del icke övertygad om att kammaren kan biträda detta modifierade utskottsförslag eller denna modifierade reservation, vilket man vill kalla det, utan att riskera, att det sedermera från andra håll kan komma fram yrkanden om att staten bör släppa principen om hälftengränsen i fråga om sjukstugorna och barnavdelningarna. Dessa betänkligheter kan jag för min del icke komma ifrån, och jag tycker, att det hade varit skäl att framlägga detta medlingsförslag på ett tidigare stadium, så att saken kunnat ordentligt övervägas. Ty verkliga förhållandet är, att Norrbotten och Västerbotten icke låta sig jämföras med hänsyn till skatteförhållandena eller tuberkulosdödlighet. Norrbotten står i båda avseendena i en klass för sig. Sedan komma Jämtland och Västerbotten ungefärligen i jämbredd med varandra, men när vi gå längre ner i Norrland, finna vi, att tuberkulosdödligheten visserligen avtar men icke så starkt, att man kan draga en klar gräns, utan man riskerar, att om man en gång har gett sig ut på det sluttande planet, kan man få tillämpa alla möjliga gradationer beträffande statens bidrag i detta avseende. Jag tror, att man i längden kommer att gå bet härvidlag. Det är mera välbetänkt att fasthålla vid klara och vedertagna principer.

Då jag alltså har den bestämda uppfattningen, att det är oklokt att göra ett avsteg från utskottets förslag, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till detta förslag, vilket sammanfaller med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Petré: Herr talman! Först skall jag med anledning av herr Holmgrens yttrande säga, att då han här framhöll, att det gällde tuberkulosens bekämpande i vad angår behovet av sjukvårdsplatser, så är detta ju alldeles riktigt. Man har naturligtvis underförstått, att det är fråga därom.

Jag uppkallades emellertid av det anförande, som herr Björck nyss höll. Han frågade, om det inte kunde ha några farliga konsekvenser med sig, om man ginge med på det av herr Walles framförda förslaget, att den eljest gällande hälftengränsen skulle bortfalla, och han undrade, om det icke kunde få den följden, att man även ifrån andra håll framställde samma krav. I anledning därav vill jag säga — såsom ju också förut framhållits såväl under denna debatt som under ärendets behandling i utskottet — att ett beslut i överensstämmelse med herr Walles' yrkande inte kan få någon prejudicerande betydelse, när Västerbottens län har liksom de två andra nordligaste länen en större tuberkulosdödlighet än något annat län i vårt land. Det förhåller sig nämligen så, enligt de sista siffror rörande tuberkulosdödligheten, som jag har sett, att medeldödligheten i tuberkulos för hela landet är icke fullt 1.5 ‰, under det att den i Norrbottens län går upp till fullt 3 ‰ och i Jämtlands och Västerbottens län något överstiger 2 ‰. Siffrorna äro ungefärligen lika stora för dessa båda län — respektive 2.05 och 2.07 ‰. Sedan finns i övrigt intet län, som har en tuberkulosdödlighet, uppgående till 2 ‰. Anledningen till att Norrbottens län vid uppförande av sitt centralsanatorium fick ett väsentligt större statsbidrag än det enligt gällande bestämmelser skulle ha haft, var den enormt höga tuberkulosdödligheten i länet, en dödlighet, som är mer än dubbelt så stor som medeldödligheten i tuberkulos i landet i sin helhet. Norrbottens län erhöi i statsbidrag upp till 5,000 kronor per vårdplats, utan hänsyn till hälftengränsprincipen. Sedan kom Jämtlands län och begärde detsamma, men då sade statsutskottet, att lika mycket som Norrbottens län kunde det naturligtvis icke få, då tuberkulosdödligheten är väsentligt mindre i Jämtland, om den också är mycket högre än riksmedeldödligheten, och man stannade vid att bevilja 4,000 kronor per plats till Jämtlands läns centralsanatorium, dock under förbehåll att statsbidraget fick utgöra högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden. Emellertid hade Västerbottens län redan då byggt sitt

stora centralsanatorium, vilket rymmer 208 platser. Om Västerbottens län icke gjort detta utan väntat därmed och samtidigt med Jämtlands län gått in med en framställning om förhöjt bidrag till sitt länssanatorium, så hade det icke funnits något skäl för riksdagen att icke bevilja Västerbottens län precis samma förmåner som Jämtlands län, d. v. s. 4,000 kronor per plats i stället för 2,000 kronor, som länet nu fått. Då sanatoriet omfattar 208 platser, har alltså Västerbottens län därigenom, kan man säga, förlorat icke mindre än 416,000 kronor.

Vid sådant förhållande är det icke underligt, att man har velat försöka soulagera Västerbottens län på det sätt, som har varit möjligt, och då det inte har ansetts gå för sig att retroaktivt bevilja några medel, har man sökt sig fram på andra vägar. De, som ha velat vara så rättvisa som möjligt mot Västerbottens län, äro nu så moderata, att de inte yrka på någon höjning av det fixa belopp, som Kungl. Maj:t har föreslagit och utskottsmajoriteten förordat, utan de hava inskränkt sig till att stryka hälftengränsen; man skulle alltså icke bibehålla den vanliga bestämmelsen, att staten skall betala högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden. Jag tycker, att det är en synnerligen blygsam ändring, som icke behöver uppväcka några betänkligheter, då län med mindre tuberkulosödlighet icke kunna åberopa ett sådant beslut såsom prejudicerande.

Jag ber därför, herr talman, att på dessa skäl yrka bifall till den av herr Walles gjorda hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats,

ej mindre att utskottets hemställan skulle bifallas,

än även, av herr *Walles*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dock med den ändring, att

dels beloppet av det i punkten 1 omförmälda statsbidraget till inrättande av tuberkulossjukstuguplatser bestämdes till 2,500 kronor.

dels ock i motiveringen den mening, som å sid. 17 i det tryckta utlåtandet började med »Utskottet får emellertid» och slutade med »3,000 kronor per plats», utbyttes mot följande: »Utskottet får emellertid för sin del förorda, att dessa bidrag, mot vilkas storlek utskottet icke haft något att erinra, bestämmas utan avseende å sagda hälftengräns samt att bidragen må utgå med fixa belopp.»

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Walles* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen med den av herr *Walles* under överläggningen påyrkade ändringen.

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Ang. lån för
anordnande av
skyddshem för
flickor m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 67 gjorda framställning hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att från det ordinarie förslagsanslaget till skyddsuppfostran finge utgå hyra m. m. för två skyddshem för flickor, anordnade det ena av en i anslutning till Stockholms kyrkliga socialråd för ändamålet bildad förening och det andra av Göteborgs diakoniss-sällskap, ävensom ersättning för icke belagda platser i nämnda skyddshem m. m., allt i enlighet med i statsrådsprotokollet över socialärenden den 3 februari 1928 angivna grunder;

b) medgiva, ej mindre att för anordnande av ifrågavarande skyddshem finge beviljas lån till först avsedda förening med 100,000 kronor och till Göteborgs diakoniss-sällskap med 135,000 kronor. än även att för anordnande av ett skyddshem finge till Stockholms stadsmission, utöver förut erhållet lån, beviljas ett lån å ytterligare 10,000 kronor; samt

c) bland utgifter för kapitalökning under rubriken fonden för låneunderstöd såsom reservationsanslag till lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m. anvisa ett belopp av 245,000 kronor.

Herr Holmgren: Herr talman! När jag läser utskottets framställning i detta ärende, får jag den uppfattningen, att denna fråga håller på att komma på sned på något sätt. Frågan om uppfostran av de vanartiga ungdomarna är ju en mycket viktig samhällsangelägenhet. När man läser utlåtandet, får man emellertid nästan det intrycket, att det skulle vara en religiös fråga, men det kan väl knappast vara fallet. Anledningen till att ungdomar bli vanartade kan vara tvåfaldig. För det första att de äro felkonstruerade i sina hjärnor, och för det andra, att de ha ett olämpligt umgänge. Vanligen är det så, att det är båda delarna, alltså såväl de nedärvda egenskaperna som omgivningens inflytande, som medfört det resultatet, att de blivit vanartade. För att man skall kunna vinna så pass goda resultat som möjligt vid uppfostran av dessa ungdomar, så att man skapar dugliga och hederliga medborgare av dem, behövs det hos deras ledare *pedagogiskt* omdöme, utbildning och takt, *psykologiska* kunskaper och psykologiskt omdöme, och dessutom behövs det tillräckliga *medicinska* förutsättningar, för att de skola kunna bedöma dessa unga, patologiska individer. Jag kan icke få intryck av att man har någon säkerhet för att denna viktiga angelägenhet blir på ett rationellt sätt ordnad genom det förslag, som här föreligger, men såsom situationen har utvecklats sig, herr talman, har jag icke något yrkande att framställa. Jag ber dock att få framföra dessa mina synpunkter.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors; samt

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av den period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidraget av automobilskattemedel till vägunderhållet.

Samman-
jämnings-
förslag
ang. bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.

Sedan kamrarna stannat i skiljaktiga beslut beträffande statsutskottets i utlåtande nr 6 punkten 17 mom. I d) gjorda hemställan i fråga om väckta motioner angående ändring i 3 § 1 mom. i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel, hade utskottet, i syfte att åstadkomma sammanjämkning mellan dessa beslut, i det nu ifrågavarande memorialet hemställt, att riksdagen, vardera kammaren med frånträdande av sina förut i ämnet fattade beslut, måtte besluta,

1) att 3 § 1 mom. i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med tjugufem procent av distriktets verkliga kostnad — — — byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.»;

2) att nämnda ändrade bestämmelse skulle träda i tillämpning vid fördelning av de under budgetåret 1928—1929 influtna automobilskattemedel.

Reservation hade avgivits av herrar *Lindblad, Nilsson* i Malmö, *Wallés, Asplund, Johansson* i Hälsingborg, *Anderson* i Råstock, *Rydén, Carlsson-Frosterud, Kristensson* i Göteborg, *Nilsson* i Örebro och *Eriksson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse: »Då de stridiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, icke synas kunna sammanjämkas och gemensam omröstning i ärendet ej kan äga rum, har frågan om ändring av förberörda procenttal för denna riksdag förfallit; vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.»

Herr **Olsson, Olof**: Det har förvånat mig, herr talman, att det endast är socialdemokrater, som stå som reservanter å detta memorial, ty frågan, huruvida en sammanjämkning kan eller bör äga rum eller inte, kan väl aldrig någonsin vara en partisak. Man kan naturligtvis tolka grundlagen mer eller mindre snävt, och man kan vrida och vända på ordalagen, och under de 60 år, som den svenska riksdagen har haft att syssla med dessa sammanjämkningar, har det varit en ständig strid mellan de formella och de reella synpunkterna. Men jag tror, att man kan säga, att i *ett* avseende har man inom alla partier varit ense, nämligen däri, att man borde bemöda sig om att tolka grundlagen i överensstämmelse med tankelagarna och inte i överensstämmelse med de mer eller mindre starka intressen, som ligga bakom partigrupperingarna i riksdagen.

Ty vad är egentligen en sammanjämkning? Biskop Billing försökte en

Samman-
jämnings-
förslag
ang. bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)

gång i denna kammare att fixera begreppet, och han kom då till det resultatet, att »det väsentliga för detta begrepp är att vara en åtgärd, varigenom två parter, som hava olika meningar, bliva ense om samma mening». Och då vi i fjol här hade en debatt i en sammanjämningsfråga, var det en av kammarens ledamöter — det var herr Hjalmar Hammarskjöld — som sökte ange de förutsättningar, som måste förefinnas för att en sådan sammanjämkning skulle kunna komma till stånd. Han menade, att en sammanjämkning i regel och i princip förutsättes vara någonting, som så mycket som möjligt ligger mitt emellan de båda kamrarnas beslut — två beslut, som enligt hans förmenande, och som jag förmodar enligt allas förmenande, äro likvärdiga.

Detta är naturligtvis den ideala sammanjämkningen. Det finns i sammanjämkningarnas historia en mängd av variationer, men jag tror, att man kan säga, att i allmänhet ha kamrarna sökt sig fram på kompromissens väg, d. v. s. den ena kammaren har låtit pruta med sig på den eller den punkten och den andra på andra punkter, för att båda kamrarna på det sättet skulle få igenom det, som för dem var det förnämsta önskemålet. Men det är klart, att för att man skall kunna kompromissa, måste det finnas någonting, som man kan kompromissa om. Båda kamrarnas beslut måste vara positiva, d. v. s. båda kamrarna måste ha visat en positiv vilja i någon riktning, ty det är ju endast på det sättet, som kamrarna kunna låta jämkas med sig.

Om man läser böcker i detta ämne eller om man studerar den praxis, som under de 60 åren har utbildat sig, så finner man, att det är en sak, som ständigt och med styrka har hävdats, nämligen att bifall och avslag inte kunna sammanjämkas. Man kan kompromissa om nya förslag, men man kan inte kompromissa om ett nytt förslag och rent avslag. Man skulle kunna säga, att status quo, d. v. s. utgångspunkten för det nya, har man aldrig försökt att kompromissa med. Den har hittills varit skyddad för alla sådana extravaganser.

Om man nu med detta som ledning går till det sammanjämningsförslag, som här föreligger, hur ställer det sig då? Ja, kammarens ledamöter veta, att i en motion föreslogs, att 3 § 1 mom. i Kungl. Maj:ts förordning den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle få följande lydelse: »1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst väggassan, utgår bidrag med trettiofem procent av distriktets verkliga kostnad». o. s. v. Första kammaren avtog denna motion, andra kammaren däremot biföll den. Nu kommer utskottet och säger, att de stridiga besluten i denna sak »lämpligen synas kunna sammanjämkas på det sätt, att ifrågasvarande bidrag till vägunderhållet bestämmas till 25 procent». Jag förstår uppriktigt sagt inte, hur den tänker, som kan finna, att detta är en sammanjämkning, eller med andra ord, att detta är en kompromiss mellan första och andra kammarens ståndpunkt, ty märk väl: utskottets memorial innesluter inte någon inbjudan till första kammaren att biträda andra kammarens beslut, utan memorialet framlägges som en sammanjämkning emellan de båda ståndpunkterna. Men det är ju ingen kompromiss emellan första och andra kammaren: det är i stället andra kammaren, som kompromissar med sig själv.

Hur orimligt detta sätt att sammanjämkas i grund och botten är, framträder, tror jag, klarare, om man överflyttar det på ett annat ärende. Vi sysselsatte oss för ett par timmar sedan med konstitutionsutskottets utlåtande, nr 14, där herr Lindhagen hade motionerat i en riktning, som jag förmodar, att kammaren har sig bekant. Ja, jag uttalar en sådan förmodan, därför att diskussionen ju snarare tycktes röra sig om plumpudding och strömming än om riddarordnar. Vi erinra oss också, att utskottet avstyrkt motionen och att några reserveranter hade ett särskilt yrkande. Antag nu, att första kammaren,

såsom skedde, tagit utskottets förslag och att andra kammaren hade tagit reservationen. Jag skulle våga en blank daler på att konstitutionsutskottet inte hade lagt fram något sammanjämningsförslag, och jag är fullkomligt på det klara med att konstitutionsutskottet aldrig skulle börjat tumma på status quo, d. v. s. i detta fall § 39 i regeringsformen. Men om herrarna i konstitutionsutskottet inte skulle ha gjort någonting sådant, är jag rädd för, att herrarna i statsutskottet skulle ha vågat det — om jag får döma av det memorial, som här föreligger. Och eftersom nu avslag och förslag om skrivelse inte kunna sammanjämkas och då jag vidare går ut ifrån, att man har lättare att försaka adelskapet än — låt oss säga — Vasaorden, så hade antagligen memorialet fått den lydelsen, att man hade hemställt till Konungen att taga under övervägande, huruvida inte hans rätt att adla skulle kunna upphävas. Det vill med andra ord säga: Man hade inbjudit andra kammaren att kompromissa med sig själv — alldeles så som här har skett.

Då jag för min del är av den övertygelsen, att man bör akta sig för att låta fullkomligt ovidkommande ting spela in, när det gäller att tolka grundlagen, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på det föreliggande memorialet.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag vill inte göra några som helst anspråk på att vara någon expert i fråga om grundlagstolkning. När kamrarna hade stannat i olika beslut i denna fråga, ansåg jag mig därför behöva rådgöra med personer, som äro mera insiktsfulla och förfarna i fråga om grundlagen och hur den bör tolkas än vad jag själv är, och jag vände mig därför till ett par av konstitutionsutskottets ledamöter för att inhämta deras mening i detta avseende. Den ene, en framstående grundlagstolkare, som även har skrivit en kommentar till grundlagarna, svarade genast. Han sade, att ärendet är av den naturen, att det bör kunna sammanjämkas, men bestämmelserna äro så pass svävande, att utskottet kan göra, hur det vill. Utskottet kan säga, att ärendet är icke av natur att kunna sammanjämkas, men utskottet kan också komma med ett förslag till sammanjämkning. Den andre var inte beredd att svara på rak arm, men han har i dag meddelat mig, att även han hade den uppfattningen, att utskottets förslag till sammanjämkning kunde tagas.

För min del intog jag inom utskottet en rätt så tveksam ställning. Jag röstade icke i frågan. Den avgjordes med 12 röster mot 11. Jag resonerade i varje fall på detta sätt: Det är önskvärdt, att talmännen, som man ju får förut-sätta skola leda förhandlingarna i enlighet med grundlagens bud, få taga under övervägande, ifall de vilja framställa proposition på utskottets hemstäl-lan eller icke. I händelse talmännen äro tveksamma, utgick jag ifrån, att de skulle hänskjuta frågan till talmanskonferensen; vore däremot talmännen beredda att framställa proposition på utskottets förslag, lämnade man i sista hand kamrarna tillfälle att själva taga ställning till frågan. Här föreligger nu, som sagt, å ena sidan förslaget om sammanjämkning och å andra sidan en stark reservation, som företräder den meningen, att någon sammanjämkning inte kan komma till stånd. Efter vad jag hört har talmannen i andra kamma-ren inte vägrat att framställa proposition å utskottets hemställen och efter vad jag hört har även kammaren tagit sammanjämkningen med 9 rösters ma-joritet.

Nu ligger saken så till att det ankommer på denna kammare att taga ställning till frågan även med hänsyn till den utförliga motivering för att en sammanjämkning inte kan komma i fråga, som den föregående talaren här har framfört. Jag delar den föregående talarens mening i det avseendet, att här hava inte utskottets ledamöter haft att på något som helst sätt taga hänsyn

*Samman-
jämnings-
förslag
ang. bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*

(Forts.)

till sina speciella intressen för eller emot den här ifrågasatta höjningen, utan utskottet hade ju att mera som en domstol avgöra frågan.

Jag vill för min del icke framställa något yrkande. Jag har blott velat deklarerat, att jag velat bereda både talmännen och kamrarna tillfälle att bestämma sig för vilken grundlagstolkning de i detta avseende vilja och böra tillämpa.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag har begärt ordet för att på ett mera bestämt sätt än den föregående talaren yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag tror inte, att man kan resonera fullständigt på det sätt, som herr Olof Olsson gjorde, att här helt mot varandra stå avslag och bifall. Det är dock så, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen har såsom anslag till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden upptagit ett belopp på 19,800,000 kronor, vilket anslag enhälligt beviljades av båda kamrarna. I anslutning till Kungl. Maj:ts framställning ha väckts motioner om en ändring av medlens användning. Kungl. Maj:ts proposition bygger på den förutsättningen, att 20 procent skulle utgå till underhållsbidrag och resten till andra ändamål. Man måste väl säga sig, att det här gäller ett disponerande av medel, som av båda kamrarna enhälligt beviljats, och att frågan har ett så nära och intimt samband med medlens disponerande och beviljande, att enligt de principer, som ha tillämpats i statsutskottet, en sammanjämkning mycket väl bör kunna äga rum. För den, som vill gå in för en sådan tolkning, som herr Olof Olsson framförde i sitt första anförande, hade det ju varit betydligt bättre tillfälle att göra det förra året, då kammaren behandlade sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial rörande sammanjämkning i vissa lagfrågor i samband med arrendelagen. Där var det ju dock så, att den ena kammaren helt avslagit ett lagförslag, men ett sammanjämningsförslag framlades dock, och detta bifölls i båda kamrarna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman! Även jag anser den här föreliggande frågan vara ganska tvivelaktig. Allt beror på, om man bedömer saken mera formellt eller mera materiellt. Det är ju onekligen så, att reservationen, som bifallits i andra kammaren, går ut på en ändring i förordningen den 28 maj 1926, vilken av Konung och riksdag har beslutats. Det är ju tydligt, att den kammare, som icke vill ha någon ändring, har sagt nej, under det att den andra har sagt, att vi skola ha denna ändring. Sålunda föreligga två beslut, som ej kunna sammanjämkas, ty avslag på ett förslag om en ändring i en författning kan ju inte sammanjämkas med ett beslut om en sådan ändring. Så ligger saken, om man ser den rent formellt. Ser man däremot saken reellt — och enligt min mening har riksdagen i själva verket tagit hela detta ärende materiellt — anser jag för min del uppenbart, att huvudsaken varit frågan om sättet för användningen av ett hos riksdagen begärt anslag, och då är det lika otvivelaktigt, att om kamrarna ha olika mening angående denna fråga, kan man sammanjämkat deras olika positiva meningar.

Ja, hur skall man nu göra i ett sådant här fall? Som jurist borde jag naturligtvis hålla på det formella, men i ekonomiska frågor är det synnerligen viktigt att icke se bort från det materiella, och om man ser, hur riksdagen har tagit hela detta ärende, kan jag icke finna annat än att riksdagen beaktat detta. Jag är övertygad om att det fanns ingen i denna kammare, som, när han röstade i den här frågan, hade klart för sig, att frågan gällde, huruvida vi skola ändra en paragraf i 1926 års förordning, utan vad man tänkte på var

det: skola vi av detta anslag anslå 20 procent eller 30 procent till vägunderhåll?

För min del, herr talman, röstar jag för bifall till utskottsförslaget.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Jag delar i huvudsak den föregående ärade talarens syn på tingen, att man kan betrakta denna fråga dels ur rent formell och dels ur, vad jag skulle vilja kalla, en mindre strängt formell synpunkt.

Först och främst vill jag emellertid säga, att det exempel, som den förste ärade talaren valde, nämligen beslutet rörande ordensväsendet, knappast är tillämpligt i det här fallet, eftersom i grundlagsfrågor aldrig sammanjämkning kan äga rum, och när det här i kammaren förelåg ett val mellan utskottets avslagsyrkande och motionärens yrkande om ändring i grundlagstexten, kunde överhuvud taget inte någon sammanjämkning äga rum, då sammanjämningsparagrafen inte avser grundlagsfrågor.

Beträffande det nu föreliggande fallet delar jag helt och hållet den siste ärade talarens synpunkt på frågan, om man anlägger en strängt formell synpunkt. Emellertid finns det en liten hake, och den ligger däri, att den författning, varom här är fråga, i själva verket inte är en fullt fristående författning utan en författning, som anknutits till en anslagsfråga. Om det vore en fullt fristående författning, om det oberoende av anslagsfrågan hade förelegat ett förslag angående ändring av denna paragraf, då tror jag, att det varit riktigare att vägra sammanjämkning på grund av att här föreläge ett positivt beslut i ena kammaren och ett negativt beslut i andra kammaren. Men nu ligger situationen icke så till, utan som synes både av statsutskottets betänkande i saken och av statsutskottets nu föreliggande memorial är hela denna fråga sammankopplad med frågan om anslag. Under sådana förhållanden kan jag inte finna annat än att grundlagens ord om »huvudsakligen» olika beslut just hava sin speciella tillämpning här. Om det är principiellt motsatta beslut, kan ingen sammanjämkning ske. Principiellt, i huvudsaken, föreligga lika beslut om samma anslag. Däremot äro besluten huvudsakligen olika på det sättet, att man i den ena kammaren inte velat vara med om en ändring, under det att den andra kammaren varit med om en ändring i fråga om den norm beträffande fördelningen, som är given i författningen. Därför att denna författningsfråga alltså utgör ett bihang till själva anslagsspörsmålet och överhuvud taget har betydelse, endast i den mån anslag ges, och därför att anslaget är givet under positiv förutsättning av 20 procent i ena fallet och i andra fallet under positiv förutsättning av 30 procent, synes mig sammanjämkning, men inte gemensam votering, vara den naturliga utvägen.

Herr **Olsson, Olof**: Herr talman! Det är uppenbarligen så, att det i dag som så många gånger förut är det formella och det reella, som strida mot varandra, och herr Trygger ville i den situationen låta det rent formella maka på sig. Alla tyckas vara eniga om att för den händelse man har ett nytt förslag eller förslag om nya bestämmelser, som avslås på ena hållet och bifalles på det andra, eller om man har ett förslag om skrivelse, som avslås i ena kammaren och bifalles i den andra — då kan inte någon sammanjämkning äga rum. Men för den händelse att ärendet ligger så som det säges, att det gör i dag: att det nämligen bakom detta rent formella finns vissa meningar, som skulle kunna sammanjämkas, då bör, menade herr Trygger, en sammanjämkning ske. Men i en sådan situation är det väl rimligt, att man går tillbaka till den mening, som första kamaren härvidlag hade. Vad var det för skäl, som gjorde, att första kammaren fällde den reservation, som andra kammaren tog? Jo, skälen voro närmast två, nämligen att om man toge reservationen, då skulle de

Sammanjämningsförslag ang. bidraget av automobilskattemedel till vägunderhållet.

(Forts.)

*Samman-
jämnings-
förelag
ang. bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*
(Forts.)

20 procent, som man här nämnt om, aldrig någonsin komma i tillämpning, och vidare skulle det inträffa, att man inte skulle få pengar till sådant, som i många situationer skulle komma att bli nödvändigt. Om jag nu tager denna första kammarens *mening* och lägger den jämsides med den kompromiss, som här föreligger, och jag så på samma gång erinrar om herr Hammarskjölds yttrande, att man kompromissar på det sättet, att kammaren låter en del falla för att åtminstone få fram det som för kammaren är mera önskvärt, då frågar jag mig: Vad vinner första kammaren i denna kompromiss? Andra kammaren vinner uppenbarligen 5 procent och första kammaren vinner — den *tappar* 5 procent.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Olof*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt memorial nr 70, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.; samt nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av en reservfond för postgiroörelsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang.
avlöningen för
förste
bibliotekarien
vid riksdags-
biblioteket.* Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 160 av herr *Wigforss* samt den andra inom andra kammaren under nr 356 av herr *Forssell* hade hemställts, att riksdagen ville besluta, dels att sådan ändring skulle gö-

ras i staten för riksdagsbiblioteket, att förste bibliotekarien uppflyttades från 24:e till 26:e lönegraden, varvid skulle så anses, som om tjänsten redan vid nuvarande innehavarens tillträde till densamma tillhört den högre lönegraden, dels ock att denna uppflyttning skulle gälla från och med den 1 januari 1928.

Ang.
avlöningen för
förste
bibliotekarien
vid riksdags-
biblioteket.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 160 och II: 356 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *C. E. Svensson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 160 och II: 356, måtte besluta, att förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket skulle, räknat från och med den 1 januari 1928, hänföras till 26:e lönegraden av den i gällande avlöningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplanen; skolande därvid så anses, som om tjänsten redan vid nuvarande innehavarens tillträde till densamma tillhört nämnda lönegrad.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket placerades vid 1921 års löne reglering i samma lönegrad som motsvarande befattningar vid kungl. biblioteket, d. v. s. i den dåvarande 15:e eller nuvarande 24:e lönegraden. 1925 uppflyttades förste bibliotekarierna vid kungl. biblioteket i 26:e lönegraden. Under återopande härav och med påpekande av den lika beskaffenheten av ifrågavarande befattningar gjorde styrelsen för riksdagsbiblioteket år 1926 en hemställan till bankoutskottet, att utskottet ville vidtaga åtgärder för att även förste bibliotekarien vid riksdagsbiblioteket måtte uppflyttas i 26:e lönegraden. Bankoutskottet avsåg emellertid denna framställning under framhållande av att enligt utskottets mening omfattningen av arbetet vid riksdagsbiblioteket icke motiverade en sådan uppflyttning.

Då denna fråga nu kommit igen genom motioner i båda kamrarna, har bankoutskottet vidhållit den år 1926 intagna ståndpunkten. Emellertid har utskottet icke varit så enhälligt, som det kan se ut av utskottets utlåtande, där jag ensam står som reservant. Vid voteringen om saken i utskottet bestod majoriteten av 9 ledamöter, under det att 7 av utskottets ledamöter ville, att utskottet skulle hemställa om bifall till motionen. Åtskilliga av minoriteten voro emellertid icke i tillfälle att närvara vid utlåtandets justering och kunde därför inte bli antecknade som reservanter, och några andra ansågo måhända frågan inte vara av den betydelsen, att de läto anteckna sin skiljaktiga mening.

Jag vill nu framhålla, att jag för min del i likhet med styrelsen för riksdagsbiblioteket och i likhet med lönenämnden för riksdagens verk, vilka båda korporationer enhälligt tillstyrkt motionen, anser, att det finns mycket goda skäl för en uppflyttning av denna befattning i 26:e lönegraden. De kompetenskrav, som ställas på innehavaren, äro samma som gälla för förste bibliotekarierna vid statsbiblioteken. Det arbete, som utföres, är såväl kvalitativt som kvantitativt fullt jämförligt med det arbete, som utföres av dessa förste bibliotekarierna i statsbiblioteken. Vad särskilt kvantiteten av arbetet beträffar, vill jag påpeka, att frekvensen vid riksdagsbiblioteket ju i mycket avsevärd grad ökats beroende säkerligen på att biblioteket i allt högre grad kommit att tjäna såsom ett förvaltningsbibliotek. Av siffror, som anförts av styrelsen för biblioteket och som återfinnas på sidan 15 i utskottsutlåtandet, framgår, att under det att antalet till utlåning framtagna böckerna år 1919 uppgick till omkring 6,300 volymer, hade detta antal år 1927 stigit till över 80,000 — en helt enkelt enorm stegring.

Jag har den uppfattningen, att riksdagen genom att vägra en uppflyttning

Ang.
avlönningen för
förste
bibliotekarien
vid riksdags-
biblioteket.
(Forts.)

av denna befattning begår en inkonsekvens i löneavseende och en orättvisa mot en sin tjänsteman. Jag anser, att detta inte bör ske, utan att riksdagen bör i detta fall handla konsekvent och göra sin tjänsteman rättvisa och således likställa denne befattningshavare med de befattningshavare i statens verk, med vilka befattningen kan jämföras. Jag vill påpeka, att beträffande överbibliotekarien och andre bibliotekarien råder full likställighet med motsvarande befattningar vid statsbiblioteken.

Jag tillåter mig under hänvisning till vad jag nu yttrat att hemställa till kammaren att bifalla reservationen, som innebär ett bifall till motionen, d. v. s. att befattningen uppflyttas i 26:e lönegraden.

Häri instämde herrar *Sandler* och *Lindhagen*.

Herr **Lindley**: Jag får väl lov att ändå säga ett par ord. Jag är i den belägenheten, att jag kanske närmast kan ha samma uppfattning som utskottsminoriteten — fastän icke helt. Saken är nämligen den, att jag är ganska rädd för konsekvenserna. I det här fallet må jag säga, att jag har tagit ett ganska starkt intryck av vad herr Widell har anfört, då han blivit tillfrågad om denna sak. Han säger bl. a., »att vissa tjänstemän i den centrala statsförvaltningen, vilka enligt min mening hava att utföra ett mera maktpåliggande och anvarsfullt arbete än ifrågavarande förste bibliotekarie, äro placerade i 24:e lönegraden». Han fortsätter sedan: »Då emellertid frågan om dessa tjänstemäns löneställning under en nära framtid torde bliva föremål för riksdagens prövning, vill jag nu ansluta mig till styrelsens hemställan, under förutsättning att vid de kommande löneregleringarna de av mig avsedda tjänstemännen bliva behörigen tillgodosedda i fråga om löneställning.»

I själva verket innebär ett bifall till motionen nästan ett angivande av att vi även skola uppflytta en hel del andra tjänstemän till högre löneställning. Vi syssla ju inom bankoutskottet med så många spörsmål av den art, att ett visst beslut blir prejudicerande så, att vi, om vi ha sagt A, måste även säga B. Det är egentligen detta, som har gjort, att bankoutskottet inte har kunnat acceptera uppflyttningen till högre lönegrad. För övrigt vill jag säga, att det är mycket riktigt vad utskottets ordförande har nämnt, att arbetet inom detta bibliotek numera måhända kan jämföras med bibliotekariernas arbete vid kungl. biblioteket.

Då jag emellertid här anslutit mig till majoriteten, får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Widell**: Herr talman! Då för två år sedan frågan om uppflyttning i högre lönegrad av riksdagsbibliotekets förste bibliotekarie var föremål för behandling inom styrelsen för detta bibliotek och en framställning till bankoutskottet i sådant avseende beslöts, anförde jag reservation mot styrelsens beslut, alldenstund jag ansåg, att tillräckliga skäl för en sådan framställning från styrelsens sida icke förelågo. Som jag nu i särskilt yttrande till styrelsens protokoll, vilket är återgivet i utskottets utlåtande, har anfört, har jag i år, då frågan väckts *utom* styrelsen, ansett mig utan vidare kunna ansluta mig till motionärernas yrkande.

Mina betänkligheter vid det föregående tillfället voro framför allt grundade på hänsynen till vissa andra tjänstemän, som enligt min uppfattning komme att i jämförelse med denne förste bibliotekarie intaga en missgynnad ställning, och jag ansåg därför, att frågan om denne bibliotekaries ställning borde uppskjutas, tills man kunde taga även spörsmålet om dessa andra tjänstemäns placering under överbägande. Emellertid föreligger möjlighet för riksdagen att inom en ganska nära framtid — visserligen icke vid denna riksdag, men sannolikt redan vid nästa — taga ståndpunkt till frågan om de tjänstemän,

vilka jag sålunda berört. När jag emellertid i mitt särskilda yttrande säger, att jag ansluter mig till styrelsens förord för motionen, under förutsättning att vederbörlig rättvisa sker dessa andra tjänstemän, innebär detta naturligtvis icke, att riksdagen, om den nu bifaller motionen, därmed också skulle ha tagit ståndpunkt till frågan om dessa tjänstemän, som jag icke ens nämnt vilka de äro. Det är klart, att riksdagen har fullständigt samma frihet att pröva den saken, som den har att pröva varje särskilt fall. En annan sak är, vad mig själv personligen beträffar, att jag vet vilka tjänstemän jag syftat på, och beträffande dem har jag min ståndpunkt klar. Men vilken ståndpunkt statsutskottet i sinom tid kommer att intaga, därom vet jag ingenting.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Wigforss: Herr talman! Eftersom jag är motionär i ärendet, kanske jag kan anses vara skyldig att säga några ord, ehuru det näppeligen kan behövas efter det starka försvar för motionen, som presterats av utskottets ordförande och herr Widell, och det mycket ljumma försvar för utskottets hemställan, som herr Lindley presterat.

Jag är säkerligen lika betänksam som någon av kammarens ledamöter, när det gäller att taga bestämd ståndpunkt till vårt invecklade lönesystem, och när det gäller att bestämma, var de olika befattningshavarna skola stå. Jag skulle heller aldrig ha vågat mig fram som motionär i en fråga sådan som denna, om icke här förelegat vad jag skulle vilja kalla för ett specialfall, där även den utanför stående lekmannen kan ha en viss förmåga att fatta ståndpunkt. Vi ha nämligen, som utskottets ordförande erinrat om, redan placerat alla övriga förste bibliotekarie vid våra bibliotek i 26:e lönegraden och frågan är bara, varför man icke skulle placera riksdagsbibliotekets förste bibliotekarie i samma grad. Det föreligger, såvitt jag kan förstå, endast ett skäl, som därvidlag kan spela någon roll och som jag också förmodar har spelat den avgörande rollen vid bankoutskottets behandling av frågan. Man anser, att riksdagsbiblioteket är ett så litet bibliotek, att det därför kan vara skäligt, att dess förste bibliotekarie icke står i samma lönegrad som förste bibliotekarierna vid andra bibliotek. Men detta är samma felslut som man begär, om man säger, att i ett ämbetsverk, där det finns sex stycken byråchefer, skola dessa naturligtvis stå i byråchefers grad, under det att i ett ämbetsverk, där det endast finns två byråchefer och som alltså är ett mindre ämbetsverk, dessa skulle stå i en lägre lönegrad. Och skulle det då finnas endast en enda byråchef, skulle han placeras ännu lägre. Ett sådant resonemang kan icke vara riktigt. Riksdagsbibliotekets förste bibliotekarie har precis samma uppgift som en förste bibliotekarie vid kungl. biblioteket eller vid universitetsbiblioteken. Saken är endast den, att riksdagsbiblioteket, som vi alla veta, är ett specialbibliotek, som har specialiserat sig på samhällsfrågor och dylikt, och därför inrymmer icke biblioteket många olika avdelningar utan kan reda sig med en avdelning och en avdelningschef. På dessa skäl förefaller det mig, som om det vore naturligt, att man resonerade så, att förste bibliotekarien är avdelningschef i riksdagsbiblioteket, och att där sedan finns bara en enda avdelning kan icke spela någon roll. Alltså bör han placeras i samma klass som avdelningschefer vid andra bibliotek.

Jag tror, att kammarens ledamöter verkligen kunna bilda sig en mening i denna fråga och att de också kunna våga draga den slutsatsen, att det icke finns någon anledning att sätta förste bibliotekarien vid riksdagens eget bibliotek i en sämre ställning än förste bibliotekarierna vid universitetsbiblioteken eller vid de kungl. biblioteken.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Ang.
avlöningen för
förste
bibliotekarien
vid riksdags-
biblioteket.
(Forts.)

Ang.
avlöningen för
förste
bibliotekarien
vid riksdags-
biblioteket.
(Forts.)

Herr **Lindley**: Herr talman! De synpunkter, som här framförts beträffande arbetet i riksdagsbiblioteket, ha nog vederbörligen diskuterats i utskottet, och jag tror för min del, att vad som bestämde i synnerhet andrakammarehälfven av utskottets ledamöter var just den omständigheten, att de vid sina besök i riksdagsbiblioteket hade fått den uppfattningen, att besöksfrekvensen var mycket låg. Knappast någon gång, då de besökt biblioteket, hade de träffat på mer än en eller annan besökande där nere. Emellertid förstår jag, att det förhåller sig så, att ämbetsverken från riksdagsbiblioteket hämta upp en massa volymer, som de behöva vid ärendenas beredning inom statsförvaltningen. Kanske man till och med kan säga, att det är denna utlåning som är riksdagsbibliotekets huvuduppgift, och det är mycket möjligt, att detta arbete kan vara lika stort som den direkta bokutlåningen till riksdagsmän, vilka i biblioteket vilja göra sina efterforskningar. Denna synpunkt har dock icke blivit den avgörande.

Emellertid kommer faktiskt, såsom här blivit sagt av herr Widell, ehuru han icke nämnde vilka befattningshavare han avsåg, en höjning av lönen för nu ifrågavarande befattningshavare att åberopas som skäl vid framställningar om uppflyttning i högre lönegrad av andra befattningshavare, och vi måste ha ögonen öppna för att så kan bli fallet.

Så som frågan nu ligger till är det uppenbart, att andra kammarens beslut kommer att gå på avslagslinjen och att frågan alltså kommer att gå till gemensam votering.

Herr **Gustafsson, Karl**: Herr talman, mina herrar! Då jag icke var närvarande vid justeringen av detta utskottsutlåtande, har jag icke blivit antecknad som reservant, vilket annars hade blivit fallet. Jag är nämligen av den åsikten, att kammaren i detta fall endast gör en rättvisa åt vederbörande tjänsteman, om reservationen nu bifalles. Motiven för ett bifall äro så tydligt framförda, att de icke behöva anföras ännu en gång, för att kammarens ledamöter skola förstå situationen. Jag inskränker mig för den skull till att instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Överläggningen anågs härmed slutad, varefter jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 68, i första kammaren av herr *Karl Johan Ekman* m. fl. och nr 188 i andra kammaren av herr *Göranson* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga i motionen infört förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta utreda, i vilken omfattning och

på vad sätt nu gällande bestämmelser om nöjestillställningar borde utvidgas, såsom i motionerna ifrågasatts, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Akerman, Klefbeck, Julin, Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo* och *Karlsson* i Vätö på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Akerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen. Jag beklagar, att jag måste taga kammarens tid i anspråk, om också blott för en kort stund, ty jag förmodar, att alla önska att så snart som möjligt få lämna detta hus för att antråda resan till hemorten. Ärendet är emellertid av sådan vikt, att jag anser det nödvändigt att med några ord redogöra för min ställning till frågan.

Det gäller här i själva verket den viktiga frågan om förenings- och församlingsfriheten. Jag vill då genast förklara, att en så viktig fråga lämpligen icke bör handläggas i det sammanhang, vari den här upptagits. Det pågår ett kommittéarbete beträffande församlings- och föreningsrätten, och man borde under sådana förhållanden kunna ge sig till tåls för att se, vad det kan bli för rätsida på det lagstiftningsverk, som sålunda är att vänta.

Såsom alla torde ha sett av utskottsutlåtandet, ha i väckta motioner framställts anmärkningar mot att de i ordningsstadgan för rikets städer gällande bestämmelserna om polismyndighets tillstånd till offentliga nöjestillställningar i viss mån kringgås på sådant sätt, att man arrangerar vissa nöjen under det privata föreningslivets form. Detta kringgående av lagen har påtalats, och herrarna finna, att utskottsmajoriteten nu hemställer om en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari äro uppdragna vissa riktlinjer för att råda bot på detta missförhållande. Bland annat pekas på behovet av ett tillägg till ordningsstadgan av den beskaffenheten, att med offentliga tillställningar skulle jämsättas sådana privata, som uppenbarligen beträffande rätten till tillträde äro att likställa med de offentliga. De, som här äro rädda för att lagen kringgås, borde väl i lika hög grad frukta, att en kautschukbestämmelse sådan som denna också skulle kringgås. Jag befarar för övrigt att de myndigheter, som skola handlägga en sådan lag, därvid ofta nog skulle kunna komma i stora svårigheter. Det gäller poliskammare och polisdomstolar, och jag anser knappast, att man bör överlämna åt dem så pass svåra och delikata frågor.

Såsom framgår av motionerna, är det tre slag av nöjestillställningar, som särskilt åsyftas. Det ena är biografförevisningar. Där relateras särskilt ett fall, då en rysk film, som skildrade något myteri på en örlogsman år 1905, hade blivit förbjuden av filmcensuren, men där man kringgått förbudet genom att bilda en förening, i vilken man förevisat filmen. Jag skall här visst icke gå in på något uttalande om filmens innehåll, ej heller huruvida censurens åtgärd i detta fall varit riktig eller ej — det måhända icke heller hör till saken. Men jag vill göra herrarna uppmärksamma på, att hela frågan om biograferna och deras verksamhet redan är bragt under Kungl. Maj:ts prövning genom en framställning från statens biografbyrå, och det är väl all anledning att förmoda, att Kungl. Maj:t tar upp och försöker åstadkomma en lösning av detta spörsmål. Så mycket kan man endast säga, att problemet blir svårt att lösa.

Det andra är de professionella boxningarna, för vilka motionärerna hysa stor oro. Emellertid veta vi alla, att de föreställningar i professionell boxning, som ägt rum, ha bevisats av en mängd distingerade och ansvarsmedvetna personer här i landet, och det ser nästan ut, som om man i dessa fall funnit

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

polisens nit gå för långt. Jag vill här icke gå in på frågan om boxningssporten, ty jag erkänner uppriktigt, att jag förstår den icke. Men det förefaller likväl, som om dessa förevisningar knappast kunna anses vara så farliga, att de nu skola motivera en lagstiftning, som kan göra ingrepp på ett så viktigt område som föreningsrätten.

Slutligen är det dansen. Jag antar, att det väl egentligen är där, som skon klämmer. Man kan i motionerna läsa uttalanden från korporationer och inrättningar, som yttrat sig i ärendet, och i dessa lägges en sedlig synpunkt på frågan. Man förmenar, att dessa under privat mask förekommande danstillställningar skulle vara alltför farliga för den kvinnliga dygden. Nu vill jag säga, att jag icke förstår, varför den kvinnliga dygden skulle vara mera hotad på en under föreningslivets mask försiggående danstillställning än på en offentlig danstillställning. Om hennes kavaljer vill viska någonting i örat på henne, går det väl lika bra på det ena slaget av danstillställningar som på det andra! Vidare talas om de erotiska drifter, som dansen uppväcker. Men tror man, att dessa bli mindre på den ena sortens danstillställningar än på den andra? Jag må förresten säga, att en kvinna, som är så erotiskt betonad, att hon icke kan dansa utan att få sådana förnimmelser, tror jag sannerligen går sitt öde till mötes, vare sig hon går på dans eller icke.

Jag tror att nöjeslivet nu är mycket mera hyfsat än förr och att alltså den begärda lagstiftningen är onödig. Om det intresserar herrarna att höra en liten skildring från forna dagar, kan jag berätta en gammal historia. Jag erinrar mig en kväll för snart 40 år sedan, då jag var ute och promenerade med några kamrater. Vi voro ute och tittade en smula på nöjeslivet i Stockholm, och någon föreslog, att vi skulle gå in på en danstillställning, anordnad av en klubb. Klockan var väl halv tolv på natten, när vi kommo dit, och det var en oerhört animerad tillställning, kan jag verkligen säga. När vi kommo in, låg en hel flock av herrarna på golvet och slogs. Ändå hette klubben Enighet och Vänskap!

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman! Den förste ärade talaren sade i början av sitt anförande, att här i själva verket gäller frågan om förenings- och församlingsfriheten. Det är ju att ställa saken helt och hållet på huvudet. Det gäller här ingalunda föreningsrätten eller församlingsfriheten. Jag skall be att få påpeka, vad utskottet på sidan 6 i utlåtandet säger, nämligen att vid den undersökning, som nu är begärd, »måste noga beaktas, att något ingripande i föreningsrätten, som skulle drabba det lojala föreningslivet, icke vidtages». Denna synpunkt har framhävts såväl i förevarande motioner som i de av herrar Leander och Pehrsson m. fl. väckta motionerna, liksom även i de tillfälliga utskottens utlåtanden förra året. Sålunda betona alla, att det här alls icke är fråga om att på något sätt göra ingrepp i föreningslivet. Men det har visat sig, att föreningsrätten har missbrukats på ett illojalt sätt för att därigenom kringgå lagens bestämmelser om kontroll över dessa nöjestillställningar. Man får nästan det intrycket, att reservanterna vilja draga i härad för en *illojal* utövning av föreningsrätten. Föreningsrätten, då den illojalt utövas, är väl dock icke så helig, att den bör få stå i vägen för åtgärder, som alla ansvarskännande människor anse nödvändiga, för att icke vår uppväxande ungdom skall föras in på orätta vägar.

Jag tror icke, att man behöver fästa det ringaste avseende vid vad som sålunda har invänts därom, att föreningsrätten på något sätt skulle vara i fara.

Reservanterna ha vidare hänvisat till, att det vid poliskammaren i Göteborg pågår en utredning, som åsyftar att försöka råda bot på de väsentligaste olägenheterna av dessa kvasioffentliga tillställningar. Ser man emellertid närmare efter vad denna utredning egentligen åsyftar, finner man, att den går all-

deles på sidan av den här föreliggande frågan. Polismästaren i Göteborg förklarar, att undersökningen skulle avse det faktum, att vid åtskilliga tillfällen flera personer lämnats tillträde till lokalerna än dessa lämpligen borde upplåtas för. Detta är en helt annan sak. Vidare skulle undersökningen åsyfta lokalernas beskaffenhet, då dessa i ett flertal fall icke visat sig vara tillfredsställande. Med förbättringar i dessa avseenden hoppades han, att man skulle få bukt med vissa ordningar och vissa olägenheter, som förekommit. Men så säger han vidare, att undersökningen även skulle avse att utröna, huruvida annan än föreningsmedlem har lämnats tillträde till dessa nöjen, och, fortsätter han, om det kan ådagaläggas, att andra än medlemmar i sammanslutningarna mot ersättning lämnas tillträde till tillställningarna, kommer åtal att äga rum. Han förväntar, att detta skall råda bot för missförhållandena.

Som herrarna behagade finna, är det alltså här endast fråga om att försöka utröna, huruvida personer, som *icke äro medlemmar* i föreningarna, vare sig låtsade eller verkliga medlemmar, ha bevistat tillställningarna, under det att de här föreliggande motionerna gå ut på att få kontrollen utvidgad till att omfatta även kvasiprivata tillställningar, anordnade för *medlemmar*, men där medlemskapet är av den beskaffenheten, att vilken som helst, som löser en biljett, genast blir medlem i föreningen. Det är detta missbruk av föreningsrätten, som det gäller att söka råda bot på. Jag ber att i det hänseendet få hänvisa till vad polismästaren i Stockholm, Hårleman, säger i sitt utlåtande. Han uttalar sig ganska allvarligt i föreliggande sak och säger följande: »I Stockholm har sedan någon tid tillbaka förekommit ett stort antal tillställningar, vilka kunna hänföras till det slag, som åsyftas i motionen. Både biograförelisningar samt dans- och cirkustillställningar (*yrkesboznng*) hava anordnats under dylika former. Medlemskap i en för sådant ändamål bildad förening vinnes genom erläggande av en obetydlig avgift och i övrigt utan andra formaliteter än anmälan av den betalandes namn. Avgiften är icke något annat än en del av biljettpriiset, och föreningen, som praktiskt taget är tillgänglig för vem som helst, har icke något annat ändamål än att möjliggöra tillställningarnas anordnande för allmänheten utan tillstånd. Allmänheten har således i verkligheten, ehuru formellt på indirekt väg, fått tillträde till dessa föreställningar.

Det kan ju synas underligt, att sådant kan få fortgå utan någon påföljd, men det har visat sig, att myndigheterna stå maktlösa. I upprepade fall, då åtal anställts, har detsamma ogillats, enär det icke kunnat visas annat än att tillställningen anordnats endast för medlemmar av den ifrågakvarande föreningen. Sådant avgörande har förekommit även i högre instans med den naturliga påföljden, att det illojala tillvägagångssättet fått ökad användning. De stora lokalerna i Cirkus och Auditorium kunna vara fullsatta med 'föreningsmedlemmar', som åskåda föreställningarna. Det har visat sig, att sådana föreningar kunna få tusentals medlemmar, vilkas enda uppgift i denna egenskap är att lösa biljetter till tillställningarna.»

Vidare säger polismästaren:

»Det är därför enligt min mening nödvändigt att rättelse åstadkommes genom lagstiftningen. Vår framskridna kultur kräver till skydd särskilt för det uppväxande släktet en effektiv kontroll över det offentliga nöjeslivet.»

Herr Åkerman nämnde också, att det väl icke kunde vara farligare för unga flickor att bevista dylika kvasiprivata föreställningar i dansklubbar än det skulle vara att bevista på lojalt sätt kungjorda danstillställningar. Emellertid ha barnavårdsmyndigheterna i Stockholm och andra erfarna personer, som observerat dessa förhållanden, en helt annan uppfattning, och det är intygat, att de prostituerades ålder i ett mycket stort antal fall är betydligt lägre nu än någonsin förut. Barnavårdsnämnden i Stockholm har nödgats taga hand

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

om ett trettiotal flickor i femtonårsåldern, som huvudsakligen blivit fördärvade på sådana danstillställningar. Jag behöver icke vidare uppehålla mig vid dessa saker, ty de äro så allmänt kända, att ytterligare vittnesmål icke tarvas, och utskottet har också behjärtat vad saken här verkligen gäller.

Nu har jag i min motion framlagt ett förslag till förordning, men i känsla av att riksdagen måhända icke skulle vilja omedelbart gå in på ett accepterande av en sålunda formulerad lagtext, har jag alternativt yrkat, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning, och det är detta senare, som utskottet stannat för. Jag har givetvis intet annat yrkande än vad utskottet här hemställt, till vilket jag ber att få på det livligaste tillstyrka bifall.

Herr Winberg: Herr talman! Man får väl utgå ifrån, att drivkraften till såväl de i år som de förra året i detta ärende väckta motionerna är och har varit något slags långt drivet sedligt nit, och i så fall är det nog så behjärtansvärt. Men även det sedliga nitet synes mig böra hållas inom rimliga gränser, ty i annat fall kan man befara, att det kommer att verka motsatsen till vad man åsyftat. Man har här sammanblandat en del saker, som icke böra sammanblandas, därest man vill behandla dessa saker och ting ordentligt. Jag har ingen anledning att yttra mig om t. ex. danstillställningar och vad därmed sammanhänger, lika litet som om boxningsföreställningar. Men däremot anser jag mig böra säga några ord med anledning av att man tagit in ett tredje ämne, nämligen biograf föreställningar. Jag måste säga mig, att man i det avseendet har varit synnerligen olycklig. Ty såvitt det, såsom jag förutsätter, varit ett slags sedligt nit, som förestavat kravet på andra mera skärpta bestämmelser än vi för närvarande ha, så synes mig de bevis, som man anfört för nödvändigheten av dessa skärpta bestämmelser, väga fullkomligt fjäderlätt. Vad har man nu egentligen åstadkommit i detta avseende, när det gällt att framdraga avskräckande förhållanden med anledning av nuvarande bestämmelser? Jo, man har koncentrerat sig omkring en film, som kallas pansarkryssaren Potemkin. Jag för min del har sett den filmen, och jag kan därför yttra mig om densamma. Jag kan försäkra herrarna, att jag var lika sedligt obefläckad, sedan jag hade sett denna film, som jag var, innan jag såg den, och jag tror också, att förhållandet torde ha blivit detsamma med herrarna allihop, huru sedligt rena ni för övrigt möjligen må vara i det avseendet.

Emellertid har i samband med detta anförts en hel del saker, som jag skulle vilja något litet uppehålla mig vid, och jag vill då i anledning av den senaste talarens yttrande säga, att det icke hjälper, huru mycket man bestrider, att det här är någon avsikt att förgripa sig på förenings- och församlingsrätten. Man talar visserligen om det *lojala* föreningslivet, men redan detta uttryck skulle man vilja sätta frågetecken efter. Vem skall utpdraga gränserna mellan lojalt och illojalt föreningsliv? Jag tilltror mig icke att göra det, utan vill endast beträffande den där filmhistorien, som fått en så stor plats i utskottets utlåtande säga, att enligt min bestämda mening är det icke en vanheder för föreningen Arbetarkultur, att den förevisat denna film, utan vanhedern ligger hos statens filmbyrå, som tillämpat så grönköpingsmässiga synpunkter vid bedömandet av denna sak, att den ansett filmen böra förbjudas. Jag behöver nog icke erinra om, att den gått i Tyskland och andra länder, eller om att den fått ampla vitsord av verkliga kännare på området rörande filmens innehåll och betydelse. Hela denna historia skulle egentligen återförvisas till biografbyrån, och jag kan icke neka mig nöjet att litet granska biografbyråns uttalande över denna motion. Det heter där bland annat:

»Att dylik massförevisning av ogranskad eller för offentligt framförande förbjuden film icke kan med jämnmot ses av det svenska biografacket, säger

sig självt.» Bakom detta uttalande ligga åtminstone icke några sedliga synpunkter, utan vad som ligger bakom detsamma är, att övriga biografägare skulle anse sig kränkta av att man gör intrång på deras område, och detta är en helt annan sak. Det förefaller mig, som om filmgranskningsbyrån, när den behandlade denna film, endast hade fäst sig vid två omständigheter: filmen är rysk, filmen visar något revolutionärt, d. v. s. något, som förekom år 1905, då besättningen på pansarkryssaren Potemkim gjorde myteri. Detta är ju något förskräckligt. Dessa saker ha varit tillräckligt skäl för filmbyrån att förbjuda filmen. Det mest beklagliga enligt min mening ligger däri, att man går tillväga på ett så pass enkelt sätt vid bedömande av dylika saker, samtidigt som intet hinder finnes för att vårt land översvämmas av gottköpsfilmer från Amerika, som verkligen med hänsyn till sitt innehåll — ja, man kan knappast tala om något innehåll — absolut borde förbjudas, ty det är ingen mening i dem. När det däremot är fråga om en film, som det är handling och verkligt värde uti, så förbjuder man den endast därför, att den är av ryskt ursprung och behandlar någonting, som kan anses vara litet revolutionärt.

Jag har velat påpeka detta, ty hela saken synes mig ganska sjuk, och icke mindre sjukt synes mig polismästarens i Stockholm yttrande vara, vilket yttrande något berördes av den föregående talaren. Polismästaren utbrister patetiskt på ett ställe:

»Vår framskridna kultur kräver till skydd särskilt för det uppväxande släktet en effektiv kontroll över det offentliga nöjeslivet.»

Jag måste då säga, att man får väl i alla fall något bättre precisera, vad som är farligt för det uppväxande släktet, dess moral och sedlighet, än genom att peka på den film, som man låtit få en så framträdande plats i detta yttrande.

När jag sammanställer detta med det, som i övrigt förekommit i denna sak, undrar jag, om det icke är minst lika mycket politik som sedlighet i denna kampanj, som nu föres för att vi skola uppdraga mera snäva gränser för såväl föreningslivet som framför allt för möjligheten att inom slutna sällskap förevisa vissa filmer, som filmbyrån, på grund av farhågor för att vårt folks sedlighet skulle fördärvas, icke vågat släppa ut i marknaden. Med de exempel man här har för ögonen synes det mig vara ännu vanskligare att börja på att kringgärda möjligheten att inom slutna sällskap visa något dylikt.

Såsom jag i början av mitt anförande nämnde, har jag ingen anledning att giva mig in på nöjeslivet i form av danstillställningar och boxningsföreställningar o. dyl. Men min bestämda uppfattning är, att detta ständigt återkommande beklagande av faran för det moraliska och sedliga förfall, som vår tids ungdom skulle vara utsatt för, och detta tal om att ungdomen är sämre nu än den någonsin förut varit, endast är ett återupprepande av en litanian, som jämt och ständigt hörts igenom tiderna om huru det varit och huru fördärvad ungdomen blivit generation efter generation. Trots allt detta tror jag mig kunna den dag som i dag är säga, att vi gått framåt i såväl kulturellt som sedligt avseende. Jag tror icke, att man får fästa någon stor betydelse vid de ständigt återkommande jeremiaderna. Jag tror, att vår tids ungdom är lika ansvarskännande och lika vuxen att taga hand om sig själv som någon tids ungdom varit, och jag tror icke, att man gör vår tids ungdom någon nytta med att kringgärda den med alla möjliga lagbestämmelser, för att den icke skall riskera att råka i farligheter. Vår tid är sådan, att den kräver mänskors, som kunna taga mot en dust, som se realistiskt på livet, och jag tror icke, att man främjar detta med det ständigt återkommande talet om att vi i lagstiftningsväg skola skydda den uppväxande ungdomen, ty den skola vi skydda på annat sätt. Vi böra giva den möjlighet såväl i fysiskt hänseende som annorledes att utveckla sig, och vi böra göra det möjligt för ungdomen att leva som

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

människor. Jag tror, att vår tids ungdom är kapabel att själv taga hand om sin moraliska och sedliga utveckling.

Herr talman! Då jag, såsom jag förut nämnt, anser, att det icke endast är sedligt nit, som ligger bakom de ständigt återkommande motionerna i detta ärende, utan att det är lika mycket politik, så hemställer jag, att kammaren för sin del ville visa tillbaka dessa försök, som gång på gång återkomma, genom att ansluta sig till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Leander: Herr talman! Det är aldrig trevligt att diskutera sedlighetsfrågor och religiösa frågor här i riksdagen. Man vill därför helst undvika dem, och icke heller kan jag för min del här tala med samma hänförelse som herr Winberg gjort. Han menade, att det sedliga nitet borde hållas inom tillbörliga gränser. Ja, det beror på vilken betydelse man inlägger i uttrycket tillbörliga gränser. För den, som anser, att de tillställningar, om vilka vi här tala, icke alls böra hämmas av några gränser, utan att de böra få florera alldeles fritt, finnes det knappast några tillbörliga gränser. Jag anser emellertid, att riksdagen omöjligen kan ställa sig likgiltig till dessa föreställningar och de faror, som lura i synnerhet i de ungas väg, utan jag anser tvärtom, att det är ett sant demokratiskt krav, att man söker rensa upp träskan, som hålla på att förgifta de unga, och att man vidtager de åtgärder, som äro möjliga och lämpliga för att råda bot på det onda. Det har sina svårigheter att göra det, visst har det det. Men om man bara sitter med armarna i kors och tänker, att vi här ingenting kunna göra och målar ut faror, som man skulle kunna undvika, såsom oöverbinnerliga, så blir det naturligtvis ingen hjälp av. Detta är ett bekvämt sätt i många fall för en hel del människor.

Nu har Stockholms barnavårdsnämnd bland annat uttalat — detta uttalande är undertecknat av borgarrådet O. Larsson, som tillhör samma parti som första lagutskottets ärade ordförande — följande:

»Att uppdraga i sakens egen natur grundade gränslinjer mellan de verkligt enskilda och de blott till namnet enskilda nöjestillställningarna torde ej möta överstigligna svårigheter.»

Det går nog, om man verkligen försöker, och när nu utskottets ärade ordförande påstår, att erotiskt anlagda flickor skulle i alla fall gå sitt öde till mötes, så vill jag säga, att man bör tänka på ordspråket, som säger, att tillfället gör tjuven. Mången flicka skulle kanhända icke alls hava beträtt den väg hon nu är inne på, om hon hade undgått att komma in i sådana sällskap, som frekventera dessa tillställningar. När herr Åkerman säger, att han var med på en tillställning, anordnad av klubben Enighet och Vänskap, där de lågo druckna på golvet och slogos med varandra, måtte väl detta om något bevisa, att även sådana klubbar böra ställas under kontroll, så att icke ett sådant busliv får pågå alldeles opåtalat. Det är ingalunda uppbyggligt för de unga att delta i sådana tillställningar.

Jag har väckt en motion, som står i nära samband med detta ämne och som nu behandlas av ett tillfälligt utskott, och därför har jag ansett, att jag icke bort tåga, då frågan nu är före. Jag har med dessa ord endast velat ansluta mig till utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Borell: Herr talman! Då herr Winberg talade så mycket om vad som skulle ligga bakom motionerna, skall jag be att få säga herr Winberg, att från utskottsmajoritetens synpunkt sett ligger bakom motionerna endast frågan, om man skall tolerera, att givna bestämmelser om skyldighet att anmäla vissa offentliga föreställningar uppenbarligen kringgås? Det torde icke av någon kunna förnekas, att ett sådant kringgående sker i en mycket stor utsträckning, och det är då naturligt, att man frågar sig, om ej något bör göras för att före-

bygga detta. Det måste åtminstone var och en säga sig, som anser, att de nuvarande bestämmelserna om skyldighet att anmäla sådana tillställningar, det här är fråga om, ur samhällets synpunkt äro befogade. Är det så, måste man se till, om man kan förebygga ett kringgående av dem, och man måste göra det så mycket hellre, som det åtminstone för mig synes uppenbart, att kringgåendet innebär mycket stora vador i sedligt avseende. Det är ingalunda obekant, att det i Stockholm uppstått en massa dansklubbar, där vem som helst har rätt att vinna inträde, men dessa klubbar äro undandragna offentlig kontroll, därför att de formellt framträda såsom enskilda sammanslutningar. Vad som försiggår på dessa dansklubbar undandrar sig offentligt bedömande, men säkert är, att det liv, som där föres, i många fall är sådant, att samhället har anledning att reagera mot detsamma, och säkert är också, att en tillsyn över och offentlig kontroll av dessa dansklubbar är ett icke obetydligt nykterhetsintresse.

Det är givetvis en ömtålig och svår sak att lagstifta på detta område — man får icke träda den lojala föreningsrätten för nära. Men det torde icke vara omöjligt att komma åtminstone någon väg mot en bättre kontroll utan att göra intrång på den lojala föreningsrätten. Lagutskottets ärade ordförande har sagt, att om man tillfogar ett stadgande att nu gällande bestämmelser skola tillämpas även på sådana tillställningar, som beträffande rätten till tillträde »uppenbarligen» äro att likställa med offentliga, så kommer man icke långt mot det mål man avser att vinna, ty bestämmelserna skulle komma att kringgåas. Jag tror dock, att med ett sådant tillägg förståndiga domstolar kunna komma åt en hel del flagranta fall — och de flesta fallen av missbruk äro flagranta — om man får in något dylikt allmänt uttryck i lagen, och med ett förståndigt handhavande av denna bestämmelse föreligger ingen risk, att den lojala föreningsrätten skall trädas för nära. Visserligen förbiser jag icke, att det kommer att finnas en del fall, som man icke skall lyckas komma åt, men det är dock rätt mycket vunnet, om man kan komma åt de mest flagranta fallen och således kan göra åtminstone en del beträffande dessa för närvarande ganska oeffterrätliga förhållanden.

Det är dessa synpunkter, som gjort, att jag kunnat biträda utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Winberg: Jag har lämnat åsido danstillställningarna, men det är nog, som jag misstänkte, att om man överhuvud taget skall anlägga en sedlig synpunkt på vad som förekommer i motionerna och utskottets utlåtande, så får man inskränka sig huvudsakligen till dansklubbarna. Om den saken kan jag icke yttra mig, men jag måste fråga: varför i all rimlighets namn har man kombinerat detta med andra saker, som enligt min mening omöjliggöra, att man kan vara med om de nu föreslagna åtgärderna på detta område?

Med anledning av vad den senaste ärade talaren yttrade beträffande ett kringgående av gällande bestämmelser, vill jag säga, att vad som förekommit i samband med den debatterade filmen icke är ett kringgående, ty föreningen existerade långt innan filmen blev inspelad. Det är således intet kringgående som i detta fall skett.

Det är den omständigheten, att man här blandat ihop saker, som ligga på fullkomligt skilda plan, som gör det omöjligt att kunna vara med om åtgärder i den riktning, som här föreslås.

Herr Borell: I mitt sista anförande brydde jag mig avsiktligt icke om att gå in på frågan, huruvida och i vad mån en skärpning av ifrågavarande stadganden skulle komma att inverka på filmföreställningar, boxningsföreställningar o. dyl. Det är enligt min mening den nu förevarande frågan ovidkom-

*Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)*

Ang.
kontrollen över
vissa nöjes-
tillställningar.
(Forts.)

mande, huruvida biografcensuren nu är för sträng, huruvida det är olämpligt av polismyndigheterna att icke tillåta att boxningsföreställningar anordnas såsom offentliga föreställningar. Frågan är bara: skall man, så länge man har vissa bestämmelser, sörja för att dessa efterlevas? Frågorna om ändrade censurbestämmelser beträffande biografföreställningar och om rätt att anordna offentliga boxningstävlingar o. dyl. äro saker, som man får lösa på annan väg, om man anser, att de nuvarande bestämmelserna därom äro otillfredsställande. Här gäller det endast frågan, om vi skola tillämpa givna lagbestämmelser eller icke.

Herr talman! Jag ber alltså att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Bergman**: I likhet med herr Leander anser jag det vara ett verkligt demokratiskt intresse att skarpt och kraftigt reagera mot allt detta geschäft i ett osunt nöjesliv, all denna smörja, som hotar att fördränka idealiteten hos vår ungdom, och jag anser, att det är demokratien ovärdigt att försvara det uppenbara missbruk av föreningsfriheten, som här försiggår. Jag tvivlar icke ett ögonblick på korrektheten i herr Winbergs deklARATION, att han var lika ofördärvad som förut efter det han hade sett Potemkinfilmen, och jag tvivlar icke heller det ringaste på att personer med den stadgade ålder och livserfarenhet, som samtliga ledamöter av denna kammare inneha, kunna utan att taga skada till sin själ se både denna film och värre saker. Men jag vädjar till dem, som tagit kännedom om de handlingar, som vi ha här framför oss, huruvida det kan vara lämpligt att tillåta förevisande inför en obefäst ungdom av sådana osmakligheter, som här är fråga om. I den film, som nämndes, förevisades, heter det, bl. a. fingerlånga maskar, som lågo och krälade i soppan. Det är icke egentligen mot den politiska tendensen man reagerar — den är visserligen knappast så lämplig för ungdom, den heller — utan man reagerar mot den dumma och råa sensation, som ligger i det hela. Av ett uttalande av barnavårdsnämnden i Stockholm framgår, att »även ungdom i skolåldern besöker ifrågavarande tillställningar, att särskilt bland flickorna många varit påfallande unga, att bland ynglingarna en del varit märkbart påverkade av rusdrycker samt att de hygieniska förhållandena i flera lokaler äro otillfredsställande. Avgifterna för inträde eller medlemskap, 'passiv medlem utan rösträtt' såsom det vanligen heter, synas växla mellan en och två kronor per gång och torde med hänsyn till den merendels stora frekvensen och de antagligen jämförelsevis låga omkostnaderna i allmänhet tillföra vederbörande goda inkomster.»

Det är icke blott sensationen och råheten, det är även detta utsugande av arbetarungdomen, som man vill motverka; ungdomen bör vara förskonad från icke bara de fingerlånga maskarna i Potemkinsoppan utan också från andra dumma och simpla sensationsfilmer, vare sig de komma från Amerika eller varifrån som helst. Jag kan för min del icke instämma i det nu så moderna skallet mot Amerika i och för sig. Det kommer bra saker från Amerika också, men allt dåligt och underhålligt bör man reagera emot, var det än kommer ifrån. Allt vad det allmänna kan göra genom sina organ för att förbättra nöjeskontrollen i vårt land, bör göras. Man kan kanske icke uträtta så mycket, men man kan dock uträtta något, och ett beslut, sådant som utskottet föreslår, kan måhända bidra till att väcka allmänhetens ansvarskänsla, vilken förvisso behöves för att stödja lagstiftningen och förskaffa den nödig effektivitet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Åkerman**: Herr talman! Det är mig fortfarande obegripligt, och det har inte lämnats någon förklaring på hur det kan komma sig, att kvinnornas

dygd skall vara bättre skyddad på offentliga danstillställningar än på privata sådana. Det går över mitt förstånd, och ingen har kunnat förklara det för mig.

Vad filmen beträffar, tycker jag man inte bör sväva ut på det området, då den frågan ligger under utredning hos Kungl. Maj:t. Man får avvakta, hur Kungl. Maj:t gör med den saken.

Jag kan för min del helt och fullt instämma i vad herr Winberg sade om att ungdomen är mycket bättre nu än förr, ty jag har levat så länge, att jag tilltror mig kunna göra en jämförelse. Den där lilla historien, som jag berättade och som tyckes ha upprört herr Leander så mycket, passerade för fyrtio år sedan. Jag tror visst inte, att det går till på det sättet nu. Herr Winberg nämnde också, att det är ett evigt gnällande på ungdomen. Jag har hittat ett uttalande av ärkebiskop Benzelius från år 1756. Då skrev den gamle herrn i ett memorial till riksdagen följande: »Vi skönja, att ateisteri tager hos oss överhanden, att materialismus får mer och mer insteg och att ett beklagligt deisteri även hos oss börjar fatta rötter. Hos oss synes det laga sig till fullkomlig hedendom.»

Så lät det år 1756. Men långt dessförrinnan levde det en man, som förstod en smula att värdera ungdomen. Det var en herre, som hette Shakespeare. Jag skall erinra om en passus i ett av hans berömda dramer, där han säger: »Undan, mentor, som stör, som bannor städs för på din tunga! Giv plats för de unga! Dem världen tillhör!»

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt: och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Akerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 9 § i lagen om tillsyn å fartyg m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 179, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindley* hemställt, det riksdagen måtte

1:o besluta att antaga följande förslag till ändrad lydelse av 9 § i lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg:

Första kammarens protokoll 1928. Nr 22.

*Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.*

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

9 §.

Fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller till befordran av passagerare i den omfattning, att det enligt vad i 20 § stadgas skall vara försett med passagerarfartygscertifikat, skall i Östersjö- eller vidsträcktare fart, till ledning för tillsynen å dess nedlastning, vara försett med lastmärke, utvisande fartygets minsta tillåtna fribord, dock att Konungen må härifrån meddela undantag beträffande visst fartyg eller slag av fartyg, som nyttjas i Östersjöfart.

2:o) i sammanhang med vad under 1:o) föreslagits besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan ändring i förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg, att § 32 erhöle följande lydelse:

§ 32.

Vid fastställande av svenskt dödviktlastmärke skola tills vidare tillämpas de fribordsbestämmelser och fribordstabeller, som finnas fogade vid förordningen med provisoriska föreskrifter angående lastmärke å svenska fartyg i vissa fall den 21 maj 1910; dock att beträffande fartyg, som med avseende å dimensionerna å de i skrovet ingående konstruktionsdetaljer uppfyller i kommerskollegii kungörelse den 30 juni 1927 med särskilda byggnads-, material- och utrustningsbestämmelser för fartyg (byggnadsreglementet) i sådant hänseende stadgade fordringar eller eljest har däremot svarande konstruktiv styrka, vid lastmärkets fastställande skall tillämpas vad därutinnan gäller för fartyg innehavande högsta klass i någon av de i § 31 omnämnda klassificeringsanstalter eller därmed likställd sådan anstalt.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter det pågående utredning om införande av obligatoriskt lastmärke för fartyg i Östersjöfart avslutats, snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Borell*, som ansett, att utskottets eget yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Borell**: Herr talman, mina herrar! Oaktat jag står som ensam reservant i denna fråga, nödgas jag be att få taga herrarnas uppmärksamhet i anspråk för att framlägga mina synpunkter på den föreliggande frågan.

Enligt 9 § av lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg skall fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller till befordran av passagerare i viss omfattning, i fart bortom linjen Skagen—Lindesnäs och linjen Esbjerg—Texel, till ledning för tillsynen å dess nedlastning, vara försett med lastmärke, utvisande fartygets minsta tillåtna fribord. Innan denna lag kom till, gällde enligt en provisorisk förordning av den 21 maj 1910 den bestämmelsen, att svenska redare, som så önskade, hade rätt att få svenskt lastmärke åsatt sina fartyg i nämnda fart. Denna provisoriska förordning föranleddes av nya engelska och franska lastlinjeregler. Till grund för stadgandet i tillsynslagen av år 1914 låg en utredning av sjöfartssäkerhetskommittén av den 16 december 1910. I denna utredning sades det bland annat, att i Nordsjö- och vidsträcktare fart lastmärke erfordrades på grund av engelska och franska bestämmelser, varför kommittén ej ville motsätta sig obligatoriskt gällande lastlinjebestämmelser i överensstämmelse med de då fakultativt fastställda. Beträffande åter den inskräntare farten, avstyrkte kommittén för det dåvarande införandet av lastlinje. Då användandet av lastmärke icke vore ett oeftergivligt vill-

kor för säkerhetens betryggande, borde nedlastningen, särskilt beträffande mindre fartyg i sådan fart, alltjämt kunna anförtros åt befälhavaren. Reservationer mot kommitténs uttalande gjordes emellertid från åtskilliga håll, bland annat av herr Lindley, som påyrkade införande av lagstiftning om lastlinje även för Östersjöfarten.

Kommerskollegium yttrade beträffande lastlinje för Östersjöfart, att sådana bestämmelser ännu icke tillämpades i våra grannländer gent emot fartyg från andra länder. Under sådana förutsättningar gjordes för Östersjöfarten och än inskränkta fart intet behov av lastlinjebestämmelser ur internationell synpunkt. I England däremot hade man hotat att tillämpa de engelska bestämmelserna, om inte svenskarna själva införde lastlinjebestämmelser. Kommerskollegium fortsatte: »Ej heller av humanitära skäl synes något sådant behov föreligga, såvitt för det närvarande kan bedömas. Kollegium får därför avstyrka tvångslastlinje för fartyg i Östersjö- eller än inskränkta fart.»

Departementschefen yttrade sig också i frågan om lastlinjetvång för fartyg i Östersjöfart och anförde därvid följande: »Av internationella hänsyn kan det även komma att påkallas att, eventuellt i samband med allmän internationell överenskommelse, införa lastlinjetvång beträffande last- och passagerarfartyg i inskränkta fart än vad nyss är sagt. Så torde det vara blott en tidsfråga, när lastmärke påfordras i andra länders Östersjöhamnar jämväl å främmande fartyg. Med anledning härav och då i avseende å lastlinjens betydelse för säkerheten i stort sett samma skäl tala för införandet av obligatoriskt lastmärke i Östersjöfart som i Nordsjöfart, är det önskvärt, att utredning i syfte att träffa för våra fartyg lämpliga och betryggande lastlinjeregler beträffande förstnämnda fart skyndsamt verkställas. — — — — —

Nu äsyftade utredning lärer, på sätt kommerskollegium förutsatt, böra ske med tillhjälp av den föreslagna tillsynsmyndigheten och grundas på det material, som under dess verksamhet inom kort torde vinnas till ledning för frågans bedömande.»

När riksdagen sedan behandlade frågan om införande av lastmärke, tillstyrkte vederbörande utskott införande av obligatoriskt lastmärke i Nordsjö- och vidsträcktare fart. Med anledning av ett inom utskottet framställt yrkande, att bestämmelser omedelbart borde utarbetas jämväl beträffande Östersjö- och inskränkta fart, anförde utskottet, efter återgivande av departementschefens nyssnämnda uttalande om behovet av utredning härutinnan, att med hänsyn till det läge, vari denna fråga befunde sig, utskottet ansett någon vidare åtgärd från riksdagens sida för det dåvarande icke böra ifrågakomma. Till denna ståndpunkt anslöt sig också riksdagen.

Sedan har utredning rörande lastmärke för Östersjöfart verkställts inom kommerskollegium med tillhjälp av den för tillsyn å sjöfartssäkerheten inrättade fartygsinspektionen, och det har utarbetats förslag till bestämmelser. Nu har den ärade motionären upptagit detta förslag och yrkat, att dessa lagbestämmelser måtte av riksdagen godkännas. Alternativt har han yrkat, att en skrivelse i ärendet måtte avlåtas till Kungl. Maj:t. Beträffande frågan om lastlinje i denna Östersjö- och inskränkta fart tyckes det numera bland intressenterna från olika håll inte råda mer än en mening därom, att det är önskvärt att bestämmelser därom införas i lagen. Beträffande den rent tekniska anordningen av ett sådant lastmärke ha olika meningar gjort sig gällande: de sakkunniga ha uttalat, att det möter vissa svårigheter, även om dessa ej få antagas på något sätt vara olösliga, men dessutom ha ur ekonomiska synpunkter från skilda håll uttalats olika meningar. En del — det är särskilt ägarna till fartygen — gör gällande, att om man i Sverige inför bestämmelse om lastmärke och därigenom inskränker rätten att taga last mera än som sker i andra, i detta avseende konkurrerande länder, d. v. s. de övriga baltiska länderna,

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

skulle detta verka fullkomligt ruinerande särskilt för den mindre sjöfarten. Detta har med styrka framhållits i åtskilliga utlåtanden, som kommit utskottet tillhanda från Sveriges allmänna sjöfartsförening och andra av frågan intresserade organisationer. Det säges alldeles bestämt ifrån, att om man skulle införa lastmärke, utan att åtgärden baserades på en internationell överenskommelse, som garanterade, att motsvarande bestämmelser bleve gällande i de stater, som konkurrera med oss på den mindre sjöfartens område, så skulle det vara alldeles uteslutet, särskilt för våra mindre segelfartyg, att fortsätta med sin verksamhet. Det är att märka, att de, som göra detta gällande, inte äro sådana, som sitta hemma och huvudsakligen taga endast de ekonomiska riskerna, utan det är folk, som i mycket stor utsträckning för eller tjänstgör å egna fartyg och således tar inte bara den ekonomiska, utan jämväl den personliga risken och således ur sistnämnda synpunkt måste vara särskilt intresserade av att trygghetsbestämmelser komma att genomföras. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att en del av de olyckor, som hänt under de senare åren, sannolikt ha förorsakats av att för mycket last ombordtages. Andra åter hava föränletts icke av att fartygen tagit för *mycket* last, utan av att denna varit olämpligt stuvad ombord på fartygen. I själva verket torde sistnämnda förhållande vara den allra vanligaste anledningen till sjöolyckor. Man gör således gällande, att det vore mycket bra, om vi finge lastmärke, men det är nödvändigt, att enahanda bestämmelser samtidigt antagas hos våra konkurrenter. Andra åter säga, att det är en så viktig sak att skydda våra sjömäns liv och välfärd, att vi under alla förhållanden måste införa lastmärkesbestämmelser. Det erkännes väl, att det vore lyckligt om motsvarande bestämmelser infördes jämväl i övriga Östersjöländer, men om det inte låter sig göra, böra vi, säges det, ändå taga lastmärket och sätta de ekonomiska synpunkterna först i andra rummet.

Att jag nu inte kunnat vara med om utskottsutlåtandet, beror först och främst på den anledningen, att denna fråga ligger i ett sådant utredningsläge, att det synes mig vara alldeles obehörligt, att riksdagen nu skriver till Kungl. Maj:t om saken. Fartygsinspektionen håller på att utreda detta ärende. Det lär vara en del tekniska frågor, som ännu inte äro fullt klara; möjligen komma också ytterligare yttranden från de intresserade att inhämtas. Men säkert är, att denna fråga genom fartygsinspektionen kommer upp till Kungl. Maj:ts prövning när utredningen är färdig, och det har också förutsatts av regeringen, att denna fråga skall utredas. Om också intet direkt initiativ tagits från regeringens sida, sker dock alltså detta med regeringens vetskap och under dess ledning. Regeringen vet mycket väl, hur viktig denna fråga är och hur stort intresse som från olika håll visas för att få densamma löst. Således är det enligt min mening med hänsyn till vanlig riksdagspraxis inte alls nödvändigt eller ens lämpligt att nu skriva till Kungl. Maj:t. Men även om riksdagen emellertid skulle skriva, så bör riksdagen enligt min mening inte göra det med den motivering, som utskottet föreslår. Utskottet skriver: »Då emellertid den pågående utredningen torde böra slutföras, kan utskottet icke tillstyrka riksdagen att genom ett bifall till förevarande motion omedelbart besluta ändring av lagen om tillsyn å fartyg, helst den ifrågavarande lagstiftningen synes *lämpligast* böra komma till stånd i samråd med övriga i Östersjöfart intresserade stater.» Jag har förut sagt, att här stå två ståndpunkter mot varandra. Bägge parterna vilja om möjligt ha lastmärke. Den ene säger, att det av ekonomiska skäl låter sig göra att införa bestämmelser därom, därest ej en internationell överenskommelse i samband därmed träffas. Den andra meningen gör gällande att vi under alla förhållanden måste införa lastmärke även för Östersjöfarten. Genom det nyss av mig citerade uttalandet ger utskottet i viss mån en antydning om att det ställer sig på den senare ståndpunkten. Jag vill i detta ögonblick inte taga ställning till frågan, och jag anser, att riksdagen

inte ens på det vaga sätt som här skett bör taga ställning till densamma, såsom ärendet nu ligger. Därigenom skulle riksdagen avge ett visst, om ock vagt förhandsuttalande för den blivande utredningen i visst angivet syfte.

När frågan nu ligger under utredning, tycker jag således för min del det är klokast, att det meningsutbyte, som i detta avseende försiggår, får äga rum utan att riksdagen på något sätt tager ståndpunkt till frågan, vare sig i ena eller andra riktningen. Frågan är utan tvivel utomordentligt viktig, särskilt för den mindre segelsjöfarten. Om och huru den kan lösas, därtill får riksdagen taga ståndpunkt, när utredningen är färdig och frågan kommer under riksdagens prövning.

Jag anhåller således för min del att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Enhörning* och *Clemedtson*.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Det finns ju många sätt, på vilka man kan göra ett land ryktbart. Det kom jag att tänka på, när den siste talaren höll sitt anförande. Faktum är, att i närvarande stund pågår i England en nationalinsamling för uppsättande av ett monument — man har tänkt sig Thames' Embankment som den lämpligaste platsen — över Samuel Plimsoll, den man, som tillskrives äran att ha fästat hela världens uppmärksamhet på nödvändigheten att få bestämmelser om en lastlinje till förhindrande av att man dränker sjöfolket. I samma veva stå vi här femtio år senare fortfarande och diskutera, huruvida en lastlinje är nödvändig, och en talare står här i talarstolen och säger att han anser, att inte heller riksdagen bör göra något uttalande i en riktning, som skulle kunna tolkas, som om vi här önskade att få en sådan bestämmelse införd för Östersjöfarten. Vi ha visserligen tagit den för Nordsjö- och vidsträcktare fart, därtill, som jag förut sagt, med karbasen på ryggen tvingade av andra nationer, som säga: Antingen göra ni detta, eller också tvinga vi er att göra det, när era fartyg komma in i våra hamnar! — Det är ju ingenting, som man kan åberopa som bevis för att man här verkligen har känt ansvaret, utan det är helt enkelt så, att man försökt att skubba undan så länge som möjligt.

Nu finns det ju inte så stora nationer här vid Östersjön, sedan Tyskland ramlat ner från att ha varit en betydande stormakt. Följaktligen finns det heller inte något sådant tryck, som jag förut talade om. Faktum är likväl, att man överallt är fullt villig att erkänna behovet av ifrågavarande bestämmelse, men, säger man, utan att en sådan lagstiftning införes i alla länder, kunna vi för konkurrensens skull inte gå med på något dylikt och inte heller göra något uttalande.

För 22 år sedan satt jag med i en kommitté, den s. k. sjöfartssäkerhetskommittén. Den bestod till mycket stor del av skeppsredare, och dessa insågo nödvändigheten av att införa bestämmelser om lastlinje, om de också inte voro så förskräckligt villiga — det måste i sanningens namn tillstås. Om man går till handlingarna, skall man finna, att dessa personer också sade, att en ofrånkomlig följd bleve, att en liknande bestämmelse måste införas i Östersjöfarten. »Man kan inte komma ifrån det», sade de. »När vi nu få en sjöfartsinspektion, måste det ju ankomma på denna att med ledning av sin erfarenhet här se till, hur en sådan lastlinje skall kunna placeras å fartyg i Östersjöfart.» Man utgick från — åtminstone gjorde vi det på den tiden — att det kanske inte var så stora faror i Östersjöfart, som det var i Nordsjöfart och att en lastlinje därför måhända kunde sättas med något mindre fribord i Östersjöfart än i Nordsjö- och vidsträcktare fart. Man undersökte det alltså, och man har här kommit på det klara med att det inte behöver vidtagas någon sådan änd-

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

ring, att man behöver skilja på fribordsbestämmelserna. Men vad man kan göra i Östersjöfart det är helt enkelt att möjligen låta fartyg, som äro byggda för Östersjöfart, ha klenare dimensioner, vilket ju väger upp vartannat.

Så långt har man ju kommit inom fartygsinspektionen, men sedan är det fråga om att verkställa detta. Då har det strandat på en hel massa svårigheter. Där ingen åklagare finns, där fälles heller ingen dom, och när ingen åtgärd vidtages från statsmakternas sida, så blir det heller ingenting gjort. Ingen har velat framtvunga en reglering av dessa förhållanden. Under krigsåren hade vi ju mycket svårt. Då kunde man kanske inte vidtaga någon åtgärd, men inte heller sedan har det blivit någon lagstiftning. Ett faktum är likväl — och det skola vi inte glömma — att Danmark har infört en sådan lagstiftning, men självt nödgats suspendera den. Varför? Jo, därför att motsvarande åtgärder inte blivit vidtagna i Sverige. Av den anledningen ha danskarna, för att inte bli försatta i sämre ställning, nödgats suspendera sin egen lagstiftning. Jag måste säga, att det är beklagligt att behöva konstatera detta. Jag lämnar Finland åsido, då man där på grund av inre svårigheter kanske låtit sitt lagstiftningsarbete i mångt och mycket stagnera, men i övriga länder har man motsvarande bestämmelser, även om de inte äro direkt utformade i lag. Också de baltiska länderna ha dylika bestämmelser. Men här har man inte ens verkställt någon undersökning om hur frågan ligger till i dessa länder. Faktum är ju dock, att om vi få fram ett beslut här, så måste åtgärder vidtagas. Först och främst är det emellertid nödvändigt att göra en sådan utredning som är erforderlig för att införa en sådan lag, och då bör man naturligtvis sätta sig i förbindelse med de andra länderna. Helt nyligen ha ju sjöfartskontrollens representanter varit samlade i Finland, och där har man enhälligt uttalat sig för införande av en lastlinjebestämmelse i Östersjöfart. Alla parter tyckas sålunda vara villiga. Det är bara fråga om vem som skall taga initiativet.

Vi få inte glömma de svårigheter vi ha i vårt eget land på grund av nuvarande förhållanden. Jag tänker exempelvis på »Tryggves» förlisning, då ju en hel massa människor drunknade. En del säger, att det berodde uteslutande på att fartyget var överlastat. Jag tror inte, att det var fallet. Jag tror olyckan berodde på en kombination av överlastning och dålig stuvning, men hur skall man kunna kontrollera detta? Ingen inspektion i världen kan avgöra det, såvida det inte finns något, som indicerar, hur djupt fartyget får lastas. Det finns väl ingen möjlighet för fartygsinspektionen att komma och säga, att det och det fartyget är felaktigt lastat, då inspektionen själv inte kan avgöra det, därför att det ej finnes någon bestämmelse om minsta tillåtna fribord. Detta fartyg, »Tryggve», vid vars undergång en hel del människor som sagt fingo offra livet, var ju lastat med stycke gods. Enligt min mening var det alldeles för tungt lastat, men därtill kom, att den last, som man inte fick rum med nere i lastrummet, travade man upp på däck, varvid man lade det på så osäkert underlag, att fartyget sedermera kapsejsade och gick till botten. På grund av denna händelse vägrade sedan besättningen på en Sveabolagets båt att gå till sjöss, just därför att fartyget krängde, när man skulle taga ombord ett större kolly. Jag tror nu för min del inte, att detta rederi överlastar sina båtar. Men besättningen har sedermera blivit åtalad för sin vägran att gå till sjöss. Försvarsadvokaten framförde just detta argument, när man sade till besättningen: »Ni skulle ha klagat inför fartygsinspektionen och bett den undersöka, huruvida fartyget var sjövärdigt eller inte.» — »Hur skulle de kunna göra det?» frågade advokaten. Vad skall fartygsinspektionen göra, när det inte finns några bestämmelser angående fartygs djuplastning i Östersjöfart? Den kan inte avgöra saken, den har ingenting att stödja sig på annat än rederiernas eller befälhavarens utsago, att fartyget kan taga en viss last, vilket åter endast grundar sig på ett antagande. Detta är

också ett skäl, varför det är nödvändigt att få fram bestämmelser på detta område.

Det är lätt för vem som helst här att vara modig och säga, att det inte behövs sådana bestämmelser och att vi kunna vänta, tills det träffats uppgörelse med andra länder om konkurrensen. Tacka för det! Att sitta i riksdagen, där man ingen fara löper, det går an, men det är en annan sak att ge sig ut på ett sådant fartyg och riskera livet! Då blir det kanske annat ljud. Jag vet folk, som inte törs gå över en gata, men de anse likväl, att andra människor skola gå till sjöss på överlastade fartyg, att det är deras plikt, och att vi ingen skyldighet ha att vidtaga någon åtgärd, förrän andra länder gjort det. Detta är ju ett argument, som man åtminstone på sjömanshåll inte nöjer sig med, och det får man inte undra på. Man är förbittrad över att år efter år går, utan att någon åtgärd vidtages, fastän vi för tjugu år sedan voro fullt på det klara med att det inte skulle dröja mer än ett par år, förrän liknande bestämmelser skulle införas i Östersjöfarten, och då man räknade med att fartygsinspektionen på grund av sina erfarenheter snart nog skulle kunna ha utrett den frågan och lägga fram ett förslag. Detta har man fått vänta på i tjugu år, och likväl finnes det nu en person i utskottet, som anser, att det inte föreligger tillräckligt starka skäl, som tala för att riksdagen skall uttala sig i den angivna riktningen eller gå till Kungl. Maj:t och bedja Kungl. Maj:t utreda frågan och eventuellt framlägga förslag. Jag måste säga, att på mig gör detta intryck av att man söker skydd bakom de obotfärdigas förhinder, för att hindra, att en lagstiftning på detta område kommer till stånd, ty man har ingen rättighet att dränka andra människor, om man kan rädda deras liv.

*Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)*

Herr Trygger: Herr talman! Jag skall bara säga några ord.

Såvitt jag förstår, äro de bägge talarna i själva verket ense i sak, utom i en enda punkt, och det är därutinnan, att herr Borell anser, att innan man hos oss vidtar en lagstiftningsåtgärd i denna riktning, måste man förvissa sig om, vilka ekonomiska följder den skulle få. Man måste i första rummet se till och arbeta på att få en överenskommelse med övriga stater kring Östersjön och vidare utreda, vad resultatet skulle bli, i händelse en dylik överenskommelse icke kunde komma till stånd.

Jag kan inte finna annat än att det är en riktig ståndpunkt.

Här är ju för övrigt ingen, som inte begriper det viktiga i denna sak. Plim-solls monument skulle vi nog velat bidra till allesammans, och jag får säga, att herr Lindley i sjöfartsfrågor och med avseende på tillvaratagandet av sjö-männens intressen har visat en sådan livaktighet, att om det skulle komma i fråga något monument över honom, vi kanske också med glädje skulle lämna något bidrag. Men detta hindrar icke, att man måste bedöma saken lugnt och lidelsefritt och med största möjliga objektivitet. Fastän vi allesammans önska att komma till betryggande åtgärder i detta avseende, så kan det ju inte hjälpas, att man ej får rusa fram så, att man, i tro, att man bäst tillgodoser detta viktiga intresse, samtidigt i onödan åsidosätter ett annat viktigt intresse, nämligen det ekonomiska. Jag tror för min del, att ifall man går på utskottets förslag, kommer det icke att ifrån vederbörandes sida inläggas den energi, som är nödvändig för att förmå de övriga staterna kring Östersjön att vara med om en överenskommelse angående lastningsmärke.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Borells reservation.

Herr Klefbeck: Herr talman! Herr Lindley gjorde inte något yrkande, och jag skall därför yrka bifall till utskottets förslag.

Medan jag har ordet, skall jag be att få säga, att herr Lindley, som icke till-

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

hör utskottet, just därför inte kunnat få en riktig uppfattning av herr Borells ställning till saken. Det var nog så, som min vördade granne här antydde, att herr Borell i det stora hela var enig med oss i utskottet. Han hade ju en något avvikande mening, men det, som egentligen skilde oss, var att han ansåg, att när förarbetena i denna fråga voro så långt komna, som de verkligen äro, så var det inte av nöden, att man skrev något annat än en välvillig motivering, som man brukar säga, och sedan yrkade avslag på den grund, att ärendet var moget för avgörande ändå, under det att vi andra tyckte, att när så pass svåra olyckor på sista tiden inträffat på grund av för djup nedlastning eller andra fel med lastningen, så kunde man inte gärna följa den där gamla praxis, utan vi kände oss pliktiga att komma med ett positivt yrkande. Det är därför vi i utskottet kommit till den hemställan, som vi här gjort.

Herr Bismark: Herr talman! Då jag i utskottet biträtt majoritetens förslag, har det skett på den grund, att jag anser, att utskottet klart och tydligt har givit uttryck åt sin uppfattning, att ett lagförslag bör framläggas först sedan underhandlingar förts med de främmande stater, som driva sjöfart i Östersjön. Jag tror, att herr Borell alldeles för starkt har betonat, att man genom detta utlåtande skulle ha bundit sig i fråga om ett lagförslag, som framkomme även utan en dylik överenskommelse. Det måste, när frågan kommer före på nytt, alltid stå oss fritt att bedöma, huruvida omständigheterna äro sådana, att förslaget bör antagas, och bland dessa omständigheter ingår då givetvis i främsta rummet, huruvida övriga stater vid Balticum ha anslutit sig till liknande bestämmelser. Även om en eller annan av de allra minsta staterna, till exempel de nybildade baltiska staterna, inte skulle hunnit genomföra en dylik lagstiftning eller inte velat införa en sådan, så kan det ju tänkas, att man går med på en lagstiftning, om till exempel Danmark, Tyskland, Finland och Sverige skulle vara ense. Jag tror som sagt inte, att en anslutning till utskottets utåtande kan tolkas i den riktning, som herr Borell gjorde, och jag vill bara förklara att jag för min del känner mig obunden med den formulering, som utskottet har givit sitt yrkande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Borell: Herr talman! Med anledning av vad herr Bismark anförde skall jag be att få säga, att jag aldrig lagt huvudvikten på att *riksdagen* genom detta uttalande skulle bli bunden i sitt kommande beslut, utan jag har lagt huvudvikten därpå, att riksdagen inte bör göra ett uttalande, som åtminstone *kan* leda den pågående utredningen i en viss riktning. Detta är ju en väsentlig skillnad. Det är i allmänhet olämpligt att, när en fråga är under utredning, utöva något tryck på densamma. Det är naturligtvis fördelaktigast ur alla synpunkter, även för riksdagen, att vid en frågas utredning alla skal bli objektivt bedömda utan något tryck, vare sig från ena eller andra sidan.

Jag har inte heller sagt, att det skulle vara ovillkorligen nödvändigt, att varenda liten stat antar enahanda bestämmelser om lastmärke som vi. Jag har tvärtom sagt, att jag inte vill uttala mig om, huruvida man, då man en gång tar ställning till denna sak, kan gå med på den, även om inte någon internationell överenskommelse föreligger eller eventuellt en sådan överenskommelse föreligger mellan endast vissa av de konkurrerande länderna, men utredningen må förbli fullt förutsättningslös, och det garanteras bäst — det vidhåller jag — om riksdagen inte gör något förhandsuttalande i saken.

Till min ärade vän herr Lindley vill jag säga, att jag är mycket tacksam för det värdefulla stöd, som han med sitt uttalande gav åt min mening. Han sade, att man infört bestämmelser om lastmärke för Östersjöfarten i Danmark men varit tvungen att upphäva dem på grund av konkurrensen med Sverige,

då Sverige inte infört motsvarande bestämmelser. Med detta exempel för ögonen böra väl icke vi gå in för bestämmelser, som vi kanske senare måste ge efter på på grund av konkurrensen med andra länder. Herr Lindley har, såvitt jag förstår, givit ett starkt stöd åt den av mig uttalade uppfattningen.

Beträffande lastmärket är jag lika övertygad som herr Lindley, att det i många avseenden har stor betydelse för att förebygga sjöolyckor. Men då han talar om, att man på grund av lastmärkets befintlighet skulle kunna bedöma, om ett fartyg är riktigt och ordentligt lastat eller inte, med avseende å lastens stuvning, så är detta, som herrarna nog litet var förstå, ett fullständigt misstag. Det är två saker, som inte ha ett dugg med varandra att göra. Jag skall inte gå in på några detaljer beträffande anledningen till att Sveabolagets besättningsmän vid ett tillfälle vägrade att gå ombord, det hör inte egentligen hit; anledningen känna vi ju, både herr Lindley och jag, och sådana fall kunna upprepas många gånger, även om lastmärke finnes.

Jag upprepar, att jag anser det olämpligt att riksdagen på något sätt binder den pågående utredningen. Jag tillåter mig därför, herr talman, att vidhålla mitt yrkande.

Herr Åkerman: Herr talman, blott ett par ord! Jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att den av herr Borell avgivna reservationen är ord för ord lika med det uttalande, som gjordes av utskottet 1914. Men hur låg frågan 1914? Jo, då låg den så, att vederbörande departementschef strax förut hade ställt i utsikt, att fartygsinspektionen skulle få göra denna utredning. Nu har den pågått i så många år, och då är det väl inte underligt, om riksdagen nu efter en motion och sedan man fått se så många olyckor inträffa, säger: Var snäll och glöm inte bort den där utredningen! Det är väl ingenting däri, som man kan klandra, och inte kan det väl sägas, att man därigenom på något sätt binder den utredning, som pågår. Men jag undrar vad människor skola säga, om riksdagen, efter allt som passerat de sista åren och sedan en motion är väckt, ställer sig på den ståndpunkten, att den inte ens vill skriva till Kungl. Maj:t och begära, att denna utredning snarast möjligt måste framläggas för riksdagen. Jag tror sannerligen, att det skulle väcka en pinsam uppmärksamhet i hela landet, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindley: Herr talman! Det där talet om östersjökonkurrensen är — jag skall inte vara obarmhärtig, men jag vill säga, att den är 50 procent humbug, ty vad är det för konkurrens det gäller? De allra flesta fartyg, som det här är fråga om, framför allt de svenska fartygen, måste ju besöka Sverige, och för övrigt pågår ingen större trafik mellan östersjöländerna. Men är det nu så, att Sverige inför en obligatorisk lastlinjebestämmelse, är det ingenting, som hindrar, att Sverige, liksom England på sin tid gjorde, kräver, att utländska fartyg måste iakttaga samma bestämmelser här i Sverige. Den möjligheten föreligger för Sverige att tvinga dem därtill. Men faktum är ju för övrigt, att lagen redan nu finnes i Danmark. Jag talade om att Danmark nödgats suspendera den, men lagen är icke upphävd. Man har endast beslutat att icke låta den träda i tillämpning, förrän även Sverige gått med på samma bestämmelser, så att det blir ömsesidighet. Danmark befinner sig i en betydligt svårare ställning i fråga om sin sjöfart än Sverige. I Tyskland finns det för övrigt liknande bestämmelser åtminstone beträffande säkerheten för fartygen. Några stora svårigheter tycker jag därför inte, att det kan föreligga att få en baltisk uppgörelse, och såvitt jag vet, är det inte det, som det hänger på, utan jag tror verkligen, att man här har att göra med de obotfärdiga förhinder.

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

Om nu riksdagen icke skulle göra något sådant uttalande, som utskottet föreslår, och man väntar, att saken skall komma fram ändå — är det någon, som vill påstå, att Kungl. Maj:t då ovillkorligen tager upp frågan? Frågan har ju endast varit före inför sjöfartsinspektionen, som här har gjort uttalanden på grund av framställningar från arbetarhåll gång efter annan. Den har aldrig varit förelagd Kungl. Maj:t och kommer säkerligen icke heller att bli det, såvida icke Kungl. Maj:t själv på eget initiativ tager upp frågan. Skulle det då vara oriktigt av riksdagen att uttala ett önskemål om att Kungl. Maj:t låter verkställa undersökning och eventuellt utarbeta ett förslag samt då även vidtager åtgärder för att om möjligt förmå de andra länderna att samtidigt införa liknande lagstiftning? Vem skall göra detta? Man kan väl knappast begära, att det skall göras av privata personer. Är det de privata rederierna, som skola försöka komma i förbindelse med de andra länderna för att få till stånd motsvarande lagstiftning där? Detta måste, såvitt jag kan förstå, gå genom Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t är den enda instans, som kan inleda förhandlingar med främmande länder och begära, att även de skola taga upp frågan.

Men även om man nu skulle tänka sig, att de andra länderna icke vilja göra detta, så måste jag säga, att det — ja, jag skulle kunna gripa till ett mycket starkt uttryck, ty åtminstone bland sjöfolk har man den uppfattningen, att det begås ett mord vid varje tillfälle, då en man drunknar, på grund av att man icke velat vidtaga åtgärder för att förhindra det. Det är ett faktum, att vi se saken så, och vi kunna icke se den på annat sätt. Det går säkerligen inte att övertyga sjöfolket genom att säga till dem: »Ja, ser ni, på grund av konkurrensen och sådana ekonomiska hänsyn kunna vi inte hjälpa, att en och annan, kanske några dussin sjömän förlora livet. Det är ju för resten egentligen er uppgift att bli dränkta.» Det är ungefär som den skotska gumman, som klagade över någon sjöolycka. »Det stackars sjöfolket fäster jag mig inte så värst mycket vid», sade hon, »de äro så vana vid det, men tänk de stackars passagerarna!» Ja, så tycker litet var. Det är sjömannens uppgift att gå till sjöss, att ta riskerna och bli dränkta. Men varje åtgärd för att förhindra detta är väl ändå en moralisk skyldighet för oss alla, och det är därför jag bestämt yrkar, att ett uttalande i riksdagen göres, framför allt med hänsyn till de sjöolyckor, som nyligen timat och som vid den tiden i hög grad tilldrogo sig allmänhetens uppmärksamhet. Då var man feg. Då ville ingen stå för det, och ingen ville ikläda sig ansvaret. Men intresset dunstade bort, och nu tycker man, att det där betyder ingenting. Då det hände, kunde man känna sig upprörd, och tidningarna skrevo långa spalter och ville ha fram syndabocken. Men så efteråt — — — Den verkliga syndaren finnes i denna kam-mare!

Herr Borell: Herr talman! Med anledning av herr Lindleys uttalande om att konkurrenssynpunkten bara är humbug ber jag att få säga, att det vore rätt egendomligt, om så vore förhållandet. Från alla kretsar inom Sveriges segelfartygsförening — det är en förening, som huvudsakligen representerar de små fartygen, där redare och kapten ofta är samma person, som i rätt stor omfattning har sina egna anhöriga ombord — har det kommit in mycket bekymrade skrivelser med anledning av denna fråga. Då man ser dessa skrivelser, finner man redan på underskriften och stilen, att de komma från småfolk, från skeppare på små fartyg, som inte äro så vana att skriva och avfatta sina meningar. Men de uttrycka allesammans sina bekymmer och säga: »Det kommer att bli omöjligt för oss. Vi äro så gärna med om lastmärke, det är av största betydelse för oss själva, ty vi riskera ju våra egna liv, men om vi överhuvud skola kunna leva, måste man ändå se till, att det icke blir omöj-

ligt för oss att segla med våra små fartyg.» Att uttalandena inte är humbug, tror jag bestämt, att man kan påstå.

Utskottets ärade ordförande säger, att det kommer att väcka ett mycket obehagligt uppseende i landet, om riksdagen icke skriver något i denna fråga. Jag kan inte tänka mig, att det väcker något obehagligt uppseende alls, då det ju ingalunda är min mening att riksdagen skulle ställa sig avvisande mot tanken om införande av bestämmelser om lastmärke.

I detta sammanhang vill jag nämna, att någon nyss sade, att man naturligtvis inte skulle göra något nummer av detta, om icke stora rederiintressen läge bakom. I anledning härav vill jag säga, att detta verkligen icke är något de stora rederiernas intresse. För dem är detta en relativt obetydlig sak, och jag tror inte, att någon fara hotar dem, utan detta är verkligen en småfolkets fråga.

Jag vill svara utskottets ärade ordförande, att man lika väl kan säga, att om riksdagen gör något, som sätter de små segelfartygens öde på spel, eller något, som kommer vederbörande att frukta, att deras ekonomiska intressen sättas på spel, såsom fallet skulle bli, om man införde lastmärke enbart för Sverige, kommer *detta* att väcka ett mycket pinsamt uppseende, och det icke minst i Halland och på den övriga västkusten.

Herr Bissmark: Herr talman! Då herr Borell anmärker, att han icke vill binda utredningen, vill jag endast påpeka, att det enda sätt, varpå utredningen bindes genom utskottets uttalande, är, att riksdagen säger ifrån, att det skall tagas den allra största hänsyn till de underhandlingar, som kunna föras med främmande makter. Det är just den enda punkt, där utredningen bindes, om man frånser det första principuttalandet, att det är en angelägenhet av vikt, att lagstiftning om obligatoriskt lastmärke kommer till stånd, något som praktiskt sett alla parter äro ense om.

Herr Borell: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag måste säga ytterligare ett ord till herr Bissmark.

Jag tror icke, att herr Bissmark läser detta utlåtande riktigt, och det förvånar mig så mycket mera, att herr Bissmark läser utlåtandet på detta sätt, då han själv har deltagit i utskottets förhandlingar och vet, vilka verkliga skiftningar i *sak*, som ligga bakom detta uttalande.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Österejöfart.
(Forts.)

Ang.
obligatoriskt
lastmärke
för fartyg i
Östersjöfart.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, angående vissa processuella föreskrifter rörande bestraffningsformen varning, i vad den angår statens befattningshavare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr *Ljunglund* väckte en motion, nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 297, av herr *Leander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 298, av herr *Trygger* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.; samt

nr 299, av herr *Fehr* m. fl., angående ideella föreningsars och stiftelsers skattskyldighet.

Avgåvos och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 300, av herr *Pauli*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående pension åt gymnastikvaktmästaren K. J. Lindström; och

nr 301, av herr *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om årligt understöd åt fängelseläkaren Adolf Strömstedts änka.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta avvecklingen av aktiebolaget kreditkassans av år 1922 engagemang;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Östersunds stad;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.; samt

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 23, rörande utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden;

nr 24, rörande lag angående ändrad lydelse av 9 § i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

nr 25, rörande lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram;

nr 26, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. rättegångsbalken m. m.;

nr 27, rörande lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar;

nr 28, rörande bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 29, rörande vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag;

nr 30, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.;

nr 31, rörande godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådrepublikenas Union avslutat avtal, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter;

nr 32, rörande viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m.;

nr 33, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Finland avslutat handelsavtal;

nr 34, rörande ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 35, rörande förordningen om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 36, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Turkiet avslutat handels- och sjöfartsavtal;

nr 37, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; samt

nr 38, rörande ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår vissa slag av mattor.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av § 38 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark och uppförande därå för postverkets räkning av tillbyggnad till telegrafhuset i Borås;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.;

nr 73, i anledning av väckta motioner angående övergångsbestämmelser för vissa postexpeditörer och förste postexpeditörer;

nr 74, i anledning av väckt motion angående förbättrad löneställning för vissa tjänstemän i kommunikationsverket;

nr 75, i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärs obestånd träffa vissa uppgörelser; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångkraftstationen i Västerås m. m.;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 27, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager ävensom en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Akers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 18 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den till kronoegendomen Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande utgården Knype;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Flyinge kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeribiologiska undersökningar m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vid utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en tomt jämte byggnader i Hälsingborg;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed;

nr 30, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar;

nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1927 försålda tomter; och

nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion, I: 166, angående undersökning rörande hotell- och restaurangpersonalens samt badhuspersonalens anställningsförhållanden m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.31 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 31 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 23, 24 och 27 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 31 mars 1928.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Värmlands län insänts en den 30 mars 1928 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan direktören Åke Ingeström å Varpnäs, Nor, blivit för Värmlands läns valkrets utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari 1926, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 26 § av lagen om val till riksdagen redaktören Karl Mauritz Bernhard Hellberg i Karlstad blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1934.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till kammaren.

I ämbetet.
Erik M. Kellberg.

Herr *Hellberg* infann sig och intog sin plats i kammaren.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 17 samt statsutskottets utlåtanden nr 71—76.

Föredrogos bevillningsutskottets memorial:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion; samt

nr 27, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 29—31, första lagutskottets utlåtande nr 21 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 17—29.

Föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial:

nr 30, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar; och

nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1927 försålda tomter.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att första lagutskottets utlåtande nr

21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv, dels ock i ämnet väckta motioner, skall uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för plenum lördagen den 14 april.

Denna hemställan bifölls.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 302, av herr *Hansén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående landsarkiv för Norrland m. m.; samt

nr 303, av herr *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.18 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
